

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

XXI A. KIRPĖJAI – Petras Maksimavičius	3
VIDAUS REIKALŲ IR ADMINISTRACIJOS MINISTERIJA ATSAKĖ Į TAUTI- NIŲ MAŽUMŲ RAŠTĄ – „ Aušros “ inf.	5
KEISTAS PAVASARIS – Rytis Motiejūnas	6
PO MĖNESIO – Jurgita Stankauskaitė	8
LIETUVOS IR LENKIJOS PASIENIO ŪKININKŲ PROBLEMOS SPRENDIMAS – „ Aušros “ inf.	10

ŠVIETIMAS

VAIKŲ DARŽELIAI JAU DIRBA – „ Aušros “ inf.	11
---	----

PAPROČIAI

ANT GEGUTĖS SPARNŲ – Jurgita Stankauskaitė	12
---	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

BLOGI NUGALĖTI GERUMU – PALAIMINTOJO JURGIO MATULAIČIO ŠŪKIS – Janina Macukonienė	14
LIETUVIAI AUDROS VERPETUOSE. SUVALKŲ KRAŠTO GYVENTOJŲ LIKI- MAS POKARIO METAIS – Ronaldas Jankauskas	18
NEVULIAI – Eugenija Pakutkienė	22
JURGIS NEVULIS-KLEVAS – Eugenija Pakutkienė	24

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Žiedų vainike (Valdo Žilionio nuotr.)
Pienių miškas (Ramonos Masionytės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23

tel. / faks. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2020-05-15

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Zadanie pn. „Wydanie 24 numerów dwutygodni-
ka „Auśra” zrealizowano dzięki dotacji Ministra
Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmonin-
gumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo
ir televizijos

rėmimo fondas
(gauta parama per
projekto įgyven-
dinimo laikotarpį
– 6000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Nemaloniai užsitęsę karantinas. Ir nežinia, kaip ilgai gyvensime šioje keistoje realybėje, kur iš tikrųjų imi pasiilgti žmonių, kur sėdėjimas namuose pradeda gerokai įgristi. Jau ir dauguma vaikų svajoja apie mokyklą. Kur tai matyta?! Jie vis laukdavo, kad tik į mokyklą nereikėtų eiti. Ir štai viskas apsvirtę aukštyn kojomis.

Mūsų „Aušra“ irgi pasikeitusi. Anksčiau matydavom joje daugybę nuotraukų iš kultūrinių renginių: mokinių, šokėjų, dainininkų. Dabar „Aušra“ tapusi tarsi gamtos žurnalu. Straipsnių tematika irgi pakitusi. Ką gi – tokia situacija. Beje, buvau raginusi Jus, mieli skaitytojai, aktyviai prisijungti kuriant mūsų leidinį, siūsti savo darytų nuotraukų, savos kūrybos, prisiminimų ar pan. Tiesa, keletas atsiliepimų buvo, ir eilėraščių, ir nuotraukų skaitytojai atsiuntė. Ačiū jiems! Tačiau raginu ir kitus. Lauksime. Kol sugrįšime į normalų gyvenimo ritmą, tikrai galime pasinaudoti padėtimi ir pasisakyti „Aušros“ puslapiuose. Primenu elektroninio pašto adresą: ausra@o2.pl.

Visi reikalai, galima sakyti, yra sustoję. Prieš prasidedant koronaviruso pandemijai suintensyvėję buvo darbai dėl Suvalkuose planuojamo atidaryti lietuviško vaikų darželio. Kol kas apie šią įstaigą nekalbama, tačiau darbai nenutrūko, vyksta išsinuomotų patalpų remontas. Manoma, kad vaikų darželis greitai metu pradės veikti. Suvalkiečiams gera proga pamąstyti, ar ne geriau rinktis darželį su nedidele vaikų grupe, kur mažesnis pavojus užsikrėsti ligomis. Čia tokia mintis pagal aktualijas. O šiaip, manyčiau, akivaizdu, kad geriausiai pažinti pasaulį galima tik per gimtąją kalbą. Išmokę puikiai savo kalbą – geriau suvoksime supantį pasaulį ir visa tai, kas jame vyksta.

XXI a. kirpėjai

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Šį kartą ilgai galvojau, ką parašyti naujam „Aušros“ numeriui. Tiesą pasakius, jau pabodo rašyti apie pandemiją ir su ja susijusias problemas. Juolab kad vis dažniau pasigirsta balsų, jog šios bėdos greit nesibaigs ir turėsime priprasti gyventi kitaip, nei ligi šiol. Jeigu taip nutiks, tai reikėtų bandyti rašyti pozityviau ir į gyvenimą žiūrėti paprasčiau, džiaugtis kiekviena nauja diena.

Jau anksčiau buvau rašęs, kad daugelis politikos apžvalgininkų, filosofų, poetų ir kitų mąstytojų, prasidėjęs XXI amžiui, niūriomis spalvomis piešė pasaulį ir atkreipdavo dėmesį, kad visi ženklai danguje ir žemėje rodo, jog artėjame prie svarbaus epochos lūžio. Atkreipdavo dėmesį, kad tokios nuotaikos vyravo pasaulyje, tarkime, prieš Antrąjį pasaulinį karą, holokausto pradžią ar didžiąją pasaulinę ekonomikos krizę XX a. pradžioje (1929–1933), kitaip dar vadintą Didžiąja depresija. Šį kartą daugelis mąstytojų buvo linkę pranašauti pasaulinio masto karinį konfliktą. Tam buvo pagrindo, kai matėme, kas vyko Gruzijoje, Kryme ar Rytų Ukrainoje. Plūstančių į Europą migrantų srautai taip pat nieko gero nežadėjo. Be to, tas nuotaikas skatino ir besikeičiantis požiūris į liberalizmą, demokratinės santvarkos tvarumą. Naujosios technologijos kosminiu greičiu įsiveržė į žmonių gyvenimą ir kilo klausimų dėl žmonių privatumo bei pilietinių teisių užtikrinimo. Atsirado valstybių lyderiai, kurie pamėgo bendrauti su pasauliu trumposiomis „Twitter“ žinutėmis, o ne kaip anksčiau – gerai apgalvotais ir kruopščiai parengtais

pareiškimais. Tai nedidino stabilumo ir saugumo jausmo pasaulyje.

Taigi ar kartais neatsitiko taip, kad tuo pranašautu lūžiu, kurio daugelis su nerimu laukė, bus COVID-19? Jeigu taip, tai gal ir gerai. Vis dėlto tikiu, kad pavyks jį suvaldyti ir jis nepareikalauts tiek aukų, kiek būtų pareikalavęs globalaus masto karinis konfliktas. Gal pasaulis ir jo politiniai, ekonominiai ir dvasiniai lyderiai pradės kitaip žiūrėti į tikrąsias bėdas ir vėl susikurs saugi aplinka ramiai gyventi ir džiaugtis gyvenimu?

Taigi į visą šią situaciją žiūrėkime teigiamai. Reikia pripažinti, kad ne visi lyderiai tinkamai atlieka savo pareigas. Nėra geros kasdienės kalbos apie tai, kiek procentų smuks valstybės biudžetas, kiek žmonių neteks darbo, ir kad artėjanti sausra ir sienų uždarymas pribaišs ūkininkus. Nesakau, kad reikia meluoti ir aiškinti, jog viskas gerai, ypač tiems, kas jau neteko darbo ar patiria įvairius nepriteklus. Tačiau optimistiškiau nuteikti žmonės geba lengviau susidoroti su juos ištikusiomis bėdomis. Pradėdami tikėti geresne ateitimi, neretai patys išsprendžia daugelį problemų. JAV prezidentas Donaldas Trumpas ir jo bendravimo su eiliniaus žmonėmis ar kitais pasaulio lyderiais būdas labai įvairiai vertinamas, tačiau negalima paneigti jo gebėjimo stiprinti žmonių pasitikėjimą Amerika. Tarkim, Donaldso Trumpo šūkį „Make America Great Again“ galima išversti į lietuvių kalbą įvairiai, pvz.: „Padarysiu Ameriką vėl puikią“ arba „Padarysiu Ameriką vėl didžią“. Tačiau amerikiečiai šiuos simbolinius žodžius supranta, nes tai dalis jų ilgai

Pogrindžio kirpykla Lenkijoje

besiformavusios tapatybės. Jie net nepamąsto: o kada toji Amerika buvo galingesnė, turtingesnė ir modernesnė nei dabar, XXI amžiuje? Ar prekybos vergais laikais, Vietnamo karo metu, o gal kai N. Armstrongas atsisėjo ant Mėnulio paviršiaus? Įdomu, kad ne dabartinis JAV prezidentas šį šūkį sugalvojo. Šiuos žodžius Amerikos lyderiai kartoja jau nuo R. Reigano laikų ir visada, įvairių krizių metu pavyksta jiems mobilizuoti ir teigiamai nuteikti didžiąją dalį visuomenės.

Kodėl tokių žodžių negirdime iš mūsų lyderių, nežinau. Tiesa, jie vartojami, tačiau visai kitame, dažnai nacionalistinių atspalvį turinčiame kontekste. Galbūt todėl tie žodžiai didelės visuomenės dalies neįkvepia. O Trumpo išsakomą frazę be jokių neigiamų nuostatų pasididžiuodami taria įvairių odos spalvų ar skirtingos tautinės kilmės amerikiečiai. Taip vyksta todėl, kad Amerika, nepaisant visų jos ydų, įtikino piliečius, jog garbinga būti amerikiečiais ir verta didžiuotis savo valstybe.

Dabar trumpai aptarsiu pagrindinę temą. Kas tie kirpėjai ir kirpėjos, visi žinome. Šiuo sudėtingu laiku jų „kovą“ pirmosiose fronto linijose matome labai aiškiai. Nors jau keli mėnesiai jiems draudžiama dirbti, nerūpestingų ilgaplaukių hipių laikai negrįžta. Vyrų vis dažniau augina barzdas, bet plaukus reguliariai kerpa. Kad būtų padaugėję moterų pražilusiais plaukais, taip pat nepastebėjau. Neseniai televizijos žurnalistai tiesioginiame eteri užklupo įtakingą Lenkijos ministrą, klausdami, kur pastarasis taip stilingai apsikirpo plaukus. Ministras, nesitikėdamas tokio klausimo, sutriko ir atsakė, kad pandemijos metu plaukai lėčiau auga ir nebuvo reikalo jų kirpti. Žinoma, nepasakė tiesos. Tai visai nesusiję dalykai. Neprikaištingomis šukuosenomis puikuoja ne tik ministrai, bet taip pat premjeras ir prezidentas. Ar tai reiškia, kad kirpėjai dirba „nuotoliniu būdu“? Juk kirpyklos uždarytos. Jokių būdu nesmerkiu kirpėjų ir jų atsakingo darbo. Aš pats žymiai anksčiau, nei Lenkijoje paskelbė įvairius draudimus ir apribojimus, plaukus kirpdavausi „pogrindyje“, t. y. savo namo rūsyje. Manau, kad tokių vietų pastaruosiu metu Lenkijoje labai daug, ir tai rodo tikrąjį žmonių tarpusavio solidarumą ir norą vienas kitam padėti.

Socialiniai tinklai pandemijos metu pasirodo neįkainojami. „Kada ateisite žolės pjauti?“ – matau susirašinėjimą

populiarioje žinučių rašymo platformoje. „Apie 13.15. Ar tiks?“ – atsakoma. „Žolę dažysime?“ – papildomai pasiteiraujama. „Taip. Norėsiu tamsiai rudai, nes pienės greit atauga.“ „160 PLN.“ „OK.“

Tikras „pogrindis“ ir ypatingos konspiracijos bei saugumo priemonės. Viskas tam, kad ne tik virusas, bet ir įvairios valstybės tarnybos nesusektų. Tačiau sistema veikia. Telefonu ar trumpomis SMS žinutėmis bendrauti nepatartina. Jeigu telefono ekrane matomas „kontaktas“ nepažįstamas, paslauga siūloma tik birželio pradžioje. Jeigu žmogus pažįstamas arba patikimo ryšininko rekomenduojamas, dialogas palaikomas ir aptariamos kitos detalės.

Tai gera konspiracijos mokykla. Geriau, kad jos niekada daugiau neprireiktų, tačiau ji didina žmonių sąmoningumą ir atsparumą įvairioms įtakoms. Primena, kad telefonai ar kiti komunikacijos įrenginiai nėra skirti besaikiam plepėjimui su visais ir apie viską. Juk seniai teisininkai sugalvojo frazę: „Turite teisę tylėti. Tai, ką pasakysite, gali būti prieš jus panaudota.“ Nepamirškite.

Konfidencialus susirašinėjimas

Vidaus reikalų ir administracijos ministerija atsakė į tautinių mažumų raštą

„AUŠROS“ INF.

Pastarajame „Aušros“ numeryje rašėme apie tautinių mažumų organizacijų padėtį koronaviruso pandemijos metu. Kai tautinių mažumų organizacijos finansuojamos pagal metinius projektus, negalint jų įgyvendinti, stringa finansavimas ir visa veikla. Taigi šiemet bent jau dalis projektų, kuriems skirtas finansavimas iš Vidaus reikalų ir administracijos ministerijos, dėl koronaviruso pandemijos ir paskelbto karantino negalės būti įgyvendinti. Lenkijos vyriausybės ir tautinių mažumų jungtinės komisijos tautinių mažumų pusė kreipėsi į Vyriausybę, kad ši imtųsi veiksmų, užtikrinančių tautinių mažumų kultūros funkcionavimą, išvis pakeistų finansavimo modelį. Taip pat pateikėme Lenkijos ombudsmeno Adamo Bodnaro (Adam Bodnar) raštą ir Seimo nario Roberto Tyškiewičiaus (Robert Tyškiewicz) interpeliacijos turinį.

Balandžio 21 dieną Vidaus reikalų ir administracijos ministerija pateikė atsakymą tautinėms mažumoms. Deja, kaip galima buvo tikėtis, žinios nėra mums palankios. Valstybės sekretorius Blažejus Poboży (Błażej Poboży) savo rašte, adresuotame Vyriausybės ir tautinių mažumų jungtinės komisijos tautinių mažumų pusei, tarp kita ko, rašo, jog jam nekelia abejonių, kad pandemijos padariniai turės neigiamos įtakos visos šalies visuomeniniam, ekonominiam ir kultūriniam gyvenimui. Tie sprendimai, kuriuos priėmė šalies

Vyriausybė, norėdama mažinti tuos neigiamus padarinius, galioja ir organizacijoms, kurios rūpinasi tautinių mažumų kultūros ir paveldo saugojimu bei plėtra.

Toliau rašte vardijama, kokie tai sprendimai. Vienas iš jų – kreiptis į savivaldybes, prašant atleisti nuo nekilnojamojo turto mokesčio. Rašte teigiama, kad kai kuriuos projektus galima modifikuoti, t. y. keisti formą, pritaikant prie esamos padėties (pvz., rengti on-line). Jeigu pakeitus formą nesikeistų lėšų eilutės, tuomet nereikėtų pasirašinėti naujų sutarčių priedų ar naujų sutarčių.

Lėšų perskirstyti tarp atskirų užduočių (projektų) negalima, mat jos buvo skirtos konkrečiam uždaviniui.

Informuojama, kad raštus siųsti elektronine forma galima. Elektroninis parašas atitinka originalų parašą.

Atvejai, kai lėšos išleistos iki karantino paskelbimo, bet projekto negalėta įvykdyti, bus svarstomi individualiai ir vertinama, ar tos sumos buvo išleistos pagal paskirtį ir tikslingai.

Tautinių mažumų esminis prašymas buvo keisti tautinių mažumų kultūros finansavimo modelį, tačiau sprendžiant iš šio atsakymo nesiruošiama to daryti, o bendromis frazėmis informuojama, kad Vyriausybė visais būdais stengiasi švelninti pandemijos ir su ja susijusių ribojimų padarinius. Tautinės mažumos išskirtinės apsaugos nesulaukė.

Keistas pavasaris

RYTIS MOTIEJŪNAS

Po nebuvusios žiemos atėjo nenuspėjamas pavasaris. Per Velykas mus lankė šiluma, o beveik gegužės vidurys pasitiko niauriais vėjais, lietumis ir sniegu. Ūkininkai jau nerimavo dėl gresiančios sausros, tik staiga grįžo ir šlapdriba, ir šalnos. O sinoptikai žada karštą vasaros pabaigą. Kas juos per šią klimato kaitą supaisys? Tik ar nebūdavo šalnų anksčiau tuo metu, kai imdavo žydėti sodai? Juk būdavo...

Pasaulis palengva pradeda atsipeikėti po epidemijos antpuolio. Kinai jau beveik atsigavo nuo karūnuoto viruso, yra ligos atsitraukimo ženklų ir Europoje, ypač labiausiai nukentėjusioje jos pietinėje dalyje. Liga tebesiautėja JAV ir Anglijoje, susirgusiųjų skaičiumi lyderius sparčiai vejasi Rusija. Tačiau daugelis Lietuvos kaimynų palengva švelnina karantiną. Švelnėja jis ir Lietuvoje. Pagaliau televizorių ekranuose pamatėme ir dzūkus žemdirbius iš Lenkijos, įsileistus dirbti laukų Lietuvoje. Tik ar tas leidimas nėra pavėluotas? Ar jie spės dar ką pasėti ir išauginti?

XXX

Lietuva aptaria epidemijos bangos (pirmosios?) rezultatus ir ruošiasi ateičiai. Žurnalistai dar iš inercijos šiurpina žiūrovus ir pašnekovus baisiomis prognozėmis (gal jiems už blogas naujienas daugiau sumoka?), bet pasitaiko ir gerų naujienų. Jau turime nuo COVID-19 pasveikusią 94 metų senolę ir didžioji dalis iš beveik 1500 susirgusiųjų jau oficialiai sveiki. Pesimistai pranašauja antrąją, trečiąją ar net ketvirtąją epidemijos bangą, tačiau vis sunkiau nutylėti

faktą, kad dauguma mirusių senjorų buvo globos namų ar pensijų gyventojai, taip pat tie, kurie tą virusą pasigavo besilankydami ligoninėse. Paradoksas? Cinikai diskusijų portaluose klausia, ar kas žino kokią mirusią prekybos centro kasininkę. Tokių kol kas nėra. O juk maisto prekių parduotuvės dirba visą karantiną! Žmonės palengva ima erzinti privalomas kaukių nešiojimas. Visi prisimena, kad sąmyšio pradžioje sveikatos apsaugos ministras jų nereikalavo. Jų staiga prireikė, kai tokios produkcijos privežta į parduotuves ir vaistines.

Kaip bebūtų, Lietuva vėl pasidalino į valdžios kritikus ir gerbėjus, o opozicija net apkaltino vyriausybę bandant papirkti pensininkus 200 eurų išmoka, kurią jie gaus rugpjūtį. O juk spalį ir Seimo rinkimai... Tiesa, balsuoti prieš tokį pasiūlymą nedrįso ir didžioji opozicijos dalis. Matyt, dėl tų pačių rinkimų. Valdžiai bandant gelbėti sustingusią ekonomiką, tokios ir panašios akcijos gelbės verslininkus, tačiau pavydėti senimui tų menkų pinigų tikrai negražu. Suprantama, išmintingiau kalbėti apie ekonomikos gelbėjimą, bet ar visada jos augimas sutampa su paprastų žmonių gerovės kilimu? Nesena Lietuvos istorija rodo, kad ne.

XXX

Pasaulio valstybės į virusą sureagavo įvairiai. Iš pradžių vyravo skepticizmas – kur ta Kinija, mums tai nebaisu. Po to kilo nemaža panika, iš pradžių Europoje, paskui ir kitur. Bet išliko ir kelios valstybės, kurios su epidemija kovojo savaip. Nekalbame apie kokią Turkmėniją, kur

viruso vardą minėti uždrausta, ar Šiaurės Korėją, iš kurios nėra jokių žinių. Pakalbėkime apie keletą mūsų kaimynių.

Baltarusijoje ilgai šaipytasi iš epidemijos, jos vadovas ragino su liga kovoti darbu gryname ore, degtine ir karšta pirtele. Vos prieš kelias dienas jis vienintelis pasaulyje atšventė 75-ąsias Antrojo pasaulinio karo pabaigos metines pompastišku kariniu paradu, į kurį rekomenduota ateiti be kaukių. Bet tas pats A. Lukašenka, besigirdamas savo tautos atsparumu, nepasigėdijo prašyti užsienio finansinės paramos kovai su virusu. O ir išgirtas paradas Minske tesulaukė 15 tūkstančių dalyvių. Pripažinkime, kad 2 mln. gyventojų miestui tai lašas jūroje (buvo metų, kai į parada Minske ateidavo daugiau nei pusė milijono žmonių). Nei vienas iš mano minskiečių pažįstamų parade nedalyvavo, bet žinoma, kad į parada privalomai turėjo eiti (pagal sąrašus) valstybinių įstaigų darbuotojai. Šiaip sergančiųjų Baltarusijoje yra daugiau nei gretimose Lenkijoje ar Ukrainoje (kurios yra po 4 kartus didesnės už ją gyventojų skaičiumi), nors mirtingumas mažas. Tikėkimės, kad jis toks ir išliks – visgi su Baltarusija Lietuva turi ilgiausią sausumos sieną! Rusija irgi ilgai maivėsi ir vaidino atsparią virusui, net siuntė medicininę pagalbą italams. Matyt, virusas joje vėlavo, nes šiuo metu, kai italai ir ispanai mato naujų užsikrėtimų nuosmukį, Rusija turi po 10 tūkst. naujų susirgimų per dieną ir jau šią savaitę jų skaičiumi turbūt aplenkis visas Europos valstybes.

Už jūros turime dar vieną kaimynę, nustebinusių pasaulį kovos su

Valdo Žilionio nuotr.

virusu forma. Tai Švedija, kur jokio karantino nėra ir nebuvo. Švedų valdžia nusprendė, kad piliečiai privalo būti sąmoningi ir be apribojimų. Šalis jau turi 3000 mirusiųjų, kas Skandinavijai tikras rekordas (jos kaimynės turi po keletą šimtų aukų). Tiesa, jau ir švedai pripažįsta, kad savo senelių globos namų jie nesugebėjo išsaugoti – kaip ir daugelyje šalių epidemijos aukos yra vyresnio amžiaus tų įstaigų gyventojai.

XXX

Epidemijos yra puikiausias laikas įvairių sąmokslų teorijų suklestėjimui. Jos užplūdo ir internetinę erdvę. Populiariausia iš jų yra apie naują virusą, neva sukurtą specialiai žmonijai sumažinti ir pasaulinei diktatūrai (prisidengiant kova su minėta liga) įvesti. Dar kalbama apie klastingą Kinijos (ar JAV) planą sugriauti pasaulio ekonomiką (arba savo konkurentų) ir gauti sau maksimalią naudą. Minimi ir beveidžiai sąmokslininkai, kurie iš užkulisų vadovauja viršvalstybinėms korporacijoms, ir klastingi

farmacininkai, specialiai sukūrę virusą ir dabar uždirbsiantys iš vakcinų nuo COVID-19, ir multimilijardierius Bilas Geitsas, ir netgi 5G interneto ryšys (nes tai kinų gaminy).

Žinoma, žmogus, išvargintas karantino, pasidaro imlesnis visokioms fantazijoms. Tačiau realybė dažnai būna paprastesnė, nei įsivaizduojama. Galima sutikti su ekstravagančiu JAV vadovu, teigiančiu, kad epidemija tikriausiai kilo dėl kažkios Kinijos klaidos. Šiame teiginyje yra logikos, nes ji kilo Uhano mieste, tik vargu ar ta klaida piktavališka. Juk nuo ligos pirmiausia ir nukentėjo kinai. Jie bando pataisyti savo reputaciją siūsdami paramą į Europą (medicinos įrangos gavo ir Lietuva). Tik vargu ar tai greitai pataisys įvaizdį...

Epidemijos pradžioje skambėjusi mintis, kad dėl jos kalti amerikiečiai, dabar jau atrodo juokinga, žinant, kad JAV ekonomika gavo didžiausią smūgį nuo pat XX a. 4-ojo dešimtmečio Didžiosios depresijos laikų, o aukų skaičius šioje šalyje

didžiulis. Dar lieka versija apie masonus ir panašias organizacijas, apie medikus, kurie skiepydami nuo viruso visus sučipuos, ir planetos gyventojai taps ne tik globaliai sekamais, bet ir paklusniais zombiais, kuriuos, esant reikalui, galima bus tiesiog „išjungti“. O nepasiskiepiję paprasčiausiai išmirs. Galima fantazuoti apie tai be galo, bet gal tai palikime būsimiems knygų ir kino filmų kūrėjams?

XXX

Medikai teigia, kad ilgalaikiai karantinai griauja žmonių sveikatą, net jei ir neužsikrėtę baisia liga. Nors skelbiama, kad dabar bendras nusikaltimų skaičius Lietuvoje sumažėjo, tačiau žymiai išaugo smurto artimoje aplinkoje, nužudymų. Galima viską nurašyti girtuoklystei, bet sakoma, kad ilga saviizoliacija sukelia visokių psichologinių problemų – depresijų ir liūdesio, nervų pakrikimo. Gal dėl to lietuviai ir ieško įsivaizduojamų paguodų.

Sporto renginiai nevyksta, tad ieškoma kitokio peno. Tam tinka visokios pramogos. Kadangi Lietuva dar nelaimėjo nei vieno Eurovizijos dainų konkurso, o šiemetinės prognozės mūsų atstovui buvo gana palankios, susirinkusi grupės gerbėjų grupelė suorganizavo internetinį „balsavimą“ ir paskelbė Lietuvą Eurovizijos-2020 nugalėtoja! Kaip sakoma, smulkmena, bet maloni... Kol neatsimeni, kad šis konkursas šiemet iš viso atšauktas, o youtube.com portale yra ir kitokių tokio tipo „balsavimų“, kur šių metų Euroviziją laimi ir kitų šalių atstovai. Juokinga? Ir taip, ir ne. Tikėkimės, kad po visų negandų Lietuvos valstybę ir tautą lydės dar ne viena sėkmė, ir ne tik sporto ar muzikos, bet ir švietimo, meno, mokslo ar ekonomikos srityse. Juk visos epidemijos kažkada pasibaigia, o gyvenimas tęsiasi ir po jų.

Po mėnesio

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Kažkur teko perskaityt, kad po mėnesio vyrai pamatys tikrą savo žmonių veidą, situokusios poros išmoks kalbėtis ir klausytis, įsisąmonins materialinių dalykų bevertiškumą, mokysis mėgautis kiekvienu maisto ir gyvenimo kąsniu. Žmogus įvertins motinos iščiose padovanotą laisvę.

Daugiau kaip prieš mėnesį prasmingai leidau laiką Seinų „Lietuvių namuose“. Įdomiai kalbėjausi su lietuviais apie išgyventą nepriklausomybės pasiekimo istoriją. Seiniškiai dalijosi savo patirtimi, susijusia su Lenkijos ir Lietuvos sienos stiprumo sutrupėjimu, atėjusia laisve ir suvaržymų pabaiga. Tuomet šmaikštavome apie pasaulyje dundančią pandemiją, nekalbėdami apie tai, kas gali būti po mėnesio. Sėdusi į automobilį, išsinešiau ant liežuvio pakibusį laisvės žodį, kuris tuomet atrodė toks tvirtas, jog nebūčiau pagalvojus, kad teks su ja varžytis, stoti akistaton su savo pačios sukurtu laisvės suvokimu. Po mėnesio laisvė nutįso kaip seilė. Iš naujo ją rankiojau ne mašinos ratuose, o dvasios variklio jėgoje.

Daugiau kaip prieš mėnesį apsilankiau pas stomatologą. Poteriviau, kad tai būtų pirmas ir paskutinis tą mėnesį pasimatymas su grąžtukais, plaktukais, kamščiuokais ir visais kitais rakandais, kurių nenoriu net prisiminti. Ir kaip Jums atrodo? Tai tikrai buvo paskutinis vizitas pas siaubingai patogų dantisto fotelį. Bet apie tai sužinojau tik po savaitės. Uždariusi stomatologijos kabineto duris nuoširdžiai Dievui padėkojau už maldų išklaušymą. O gal Jis pats pabūgo, užuodęs neiškų dantisto

kvapą? Nepagalvokit, kad dantų specialistas blogai kvepia. Tiesiog net ir pačius švenčiausius nubaido kabinete sklindantis kažkokių vaisių, dezinfekavimo priemonių ar ko nors kito aitrus kvapas. Sakant „ate!“ visoms geroms alkoholinėms priemonėms, neregima jėga pakišo po nosim smilių, tardama: „Nesidžiauk prieš laiką“. Neišgirdau. Viskas per tą grąžtuko burzgimą.

Nusišypsojusi sau veidrodėlyje, užvedžiau automobilio variklį ir dūmiau į miesto centrą. „Pasaulis po Tavo kojomis“, – skelbė reklaminė iškaba. Tai jau tikrai! Dantys sutvarkyti, bus galima puotą iškelti. Kol galvoje dėščiausi planą, kada ir

ką pasikviesti į vakarėlį, paskambino draugė. Susitarėme susitikti kitos dienos pietų metą. Tada dar nežinojau, kokia linkme pakryps mūsų kalba, tad apie tai vėliau. Grįžkime į Suvalkus. Taip, tuomet dūmiau per mūsų vadinamąjį didmiestį. Didesnio apylinkėje su žibalu nerasi. Gativėse buvo keistai tuščia. Tik maisto parduotuvės nenuobodžiavo. Prie jų stovėjo neįprastai ilgos eilės žmonių, sustatytų lyg domino kauliukai. Atrodė, kad jeigu pajudinsi vieną, visa armija nugrius. Prie mėsos parduotuvės raitėsi laukiančių pirkėjų uodega. Patikėjau savo mintimis, kad turbūt nežinau apie artėjančią šventę. Gal ir man nusipirkti šoninės

Ištuštėjęs Punkskas

gabaliuką? Nebuvo laiko, reikėjo sukti į šoną. Manęs laukė „Plaza“ ir naujos kelnės. Prieš mėnesį nežinojau, kad naujutėlės, nei karto nedėvėtos gulės mano spintoje mėnesį ir dar kitą, ir dar kitą...

Mane aplankiusi draugė tiesiai šviesiai paklausė, ar neplanuoju pasirūpinti sauso maisto atsargomis. Skaniai nusijuokusi jai į veidą, supratau, kad ir ją palietė tylios panikos banga. Greičiau teks pasiruošti „durnių laivui“ nei maisto kandims. Jos ilgiau gyvens virtuvės stalčiuje nei tas visas koronavirusas. Iš kur galėjau žinoti, kad tai rimtas reikalas, jei Lenkijos ir Lietuvos politikai bei daktarai ramino, kad tai toks pats virusas, kaip ir visi kiti. Vieni kitiems sukiojo pirštus palei smilkinį, primindami prieš šimtą metų pasaulį užgožusį ispaniškąjį gripą. Jeigu tiems, kostiumuotiesiems, nepavyksta susikalbėti, tai aš nusiplaunu rankas. Neįsivaizdavau, kad po mėnesio teks jas plauti ne tik namuose, bet ir Punske parduotuvėse.

Gerokai prieš mėnesį skaičiau straipsnį apie Lenkijos Liaudies Respublikoje išaugusius kaip grybai po lietaus kelių aukštų blokinius pastatus. Vienas iš jų stovi Punske. Jame radau atsakymą į klausimą, kodėl „seno licėjaus“ klasėse yra tos nelėmtos kriauklės, kuriose reikėdavo suvilgyti kreiduotą kempinę. Ranką į viršų, nukentėjusieji nuo kreidos ir vandens mišinio spjūvio! Čia pati kriauklė gal ir nėra tiek kalta, kiek virš jos nenormaliai aukštai pakabintas čiaupas, mokantis trūkčiojančiai spjaudytis vandens seilėmis. Laimei, dauguma jų neveikė. Prastas gaminyš? Ne, ši kartą kinai išsisuko. Kaltas buvo laikas. Toks pats brangus, kaip ir anų laikų inžinieriams. Lenkija prigaminoma pastatų-dėžučių, nes: a) reikėjo, b) dėl visa ko, jeigu tektų, pavyzdžiui, mokyklą paversti ligonine. Tfu tfu tfu tris kartus per kairį petį. Še tau, raguoti, už tas suvilgytas kelnės, o ne kempines! Prieš

mėnesį prieš tas kriauklės šmėžavo mokiniai, o dabar jos džiūsta kartu su išdžiūvusiomis kempinėmis. Geriau jau atsikąsti kreidos ir ragauti karčių mokslo šaknų nei uostyti sausą orą pro buto balkoną.

Prieš mėnesį niekas neįtarė, kad daugiabučių balkonai taps neįprasta kelionės iš virtuvės į svetainę ir iš svetainės į tualetą oazę. Po mėnesio kelių metrų erdvė už buto sienų virto visą dieną trukusios ekskursijos tikslu. Neapsiėjo be piknikų, ant grotelių keptų dešrelių, parymojimo ant girgždančio krėslo su kaimynu, kuris vienu aukštu žemiau nusprendė užsikurti taboka dvokiantį kaminą, rečiau užtrauktos linksmos dainos arba paauglių „bumčiko“. Dievaži, iš naujo įsimylėjau kaimą ir savo kaimietišką humoro jausmą! Aristokratija bėgo nuo kaimo kvapo, o po mėnesio atsiprašė viso pavasariško mėšlo kvapo, įsispraudusi Seinų krašto paežerėse. Iš naujo teko peršukuoti savo ego.

Prieš mėnesį šukuojant savo dienotvarkės planus, glostant sutvarkytų reikalų varneles, pačios kojos nuvedė mane prie veidrodžio. Bandžiau prisiminti, kada paskutinį kartą prie jo praleidau bent penkias minutes. Pamačiau riaumojantį liūtą su nežmoniškai ilgais iltiniais dantimis, kuriais netyčia nukando nagą. „Fu, mama, tį kiminai“, – būtų pasakiusi mano dukra. Laimei, ji šito nematė. Priešingu atveju būtų bandžiusi paragauti savo nematomo rankyčių turto. Liūtui teko apsilankyti pas kirpėją.

Atgyjanti žolė po beržu

Jurgitos Stankauskaitės nuotr.

O nuojauta sakė, kad gal geriau ten nekišti savo uodegos.

Prieš mėnesį uodega prikibo prie kosmetologės durų. Neįtikėtina, bet Punske turime vieną, du, tris (bent tiek susiskaičiavau) grožio salonus. Nuolat užimtus, pilnus klegančių moterų balsų. „Jau dartės tai tos mergos nežino, ką su savim padaryc“, – pasakytų užkietėjusi moterėlė. Nelabai yra kam taip tarškėti, kai norinčiųjų pasigražinti amžius Punske neturi griežtai apibrėžto skaičiaus. Ir tegul! Kas Tau darbo! Lupa, skuta, piešia, riečia, dažo, džiovinama ir ko tik neprisigalvoja. Nesiūlytų – neprisigalvotų. Po mėnesio grožio salonai apsiribojo privačiais vonios kambariais. Reikėjo iš naujo susipažinti su savo veidu tokiu, kokį nutapė genai ir vis perpiešia bėgantis laikas. O laikas namuose be darbo išsitempia iki begalybės, tad visus teptukus ir dažus be pykčio pavyko perduoti mažiesiems. Tegul neaiškaus rytojaus baltame lape palieka praeities spalvas, kurių ryškumo neužgožtų už balkoną durų atgyjantis tikras gyvenimas.

Lietuvos ir Lenkijos pasienio ūkininkų problemos sprendimas

„AUŠROS“ INF.

Ankstesniame „Aušros“ numeryje rašėme apie Lietuvos ir Lenkijos pasienio ūkininkų rūpesčius. Dėl koronaviruso greito plitimo valstybių sienos buvo uždarytos. Dėl to Suvalkų ir Seinų krašto ūkininkai, turintys dirbamos žemės Lietuvoje, daugiau kaip mėnuo negalėjo įvažiuoti į Lietuvą ir pradėti lauko darbų. Tiek užtruko pastangos gauti leidimą nuvykti ir atlikti pavasario sėjos darbus.

Punsko valsčiaus viršaitis Vytautas Liškauskas balandžio pradžioje pateikė LR vyriausybei 47 mūsų krašto ūkininkų žemės nuomos ar pirkimo dokumentus kartu su prašymu leisti nurodytiems žemdirbiams dirbti Lietuvoje turimą žemę bei sudaryti galimybes kirsti sieną ir kitose vietose, ne

Iš „Aušros“ archyvo

Ramona Mastomytė-Šniura

tik Budziske ar Aradnykuose. Punsko valsčiuje pasirinkta Kreivėnų perėja. Gegužės 6 d. LR vyriausybės nutarime rašoma, kad nuo gegužės 11 d. į Lietuvą leidžiama bus atvykti Lenkijos piliečiams, atvykstantiems darbo, verslo ar studijų reikalais. Jiems nebus taikoma privaloma 14 dienų izoliacija. 14 dienų privaloma izoliacija nebus taikoma taip pat Lietuvos piliečiams, parvykusiems iš Lenkijos, Latvijos ir Estijos (jei buvo vykstama verslo, darbo ar studijų reikalais).

Taigi ir mūsų krašto ūkininkai galėjo pradėti Lietuvoje uždelstus darbus, nors planus reikėjo keisti. Mat jau per vėlu sėti kai kuriuos pasėlius. Ne vienam iš žemdirbių sudėtinga taip pat įveikti keliolika ar keliasdešimt kilometrų su sunkia žemės ūkio technika, kadangi sieną turi kirsti Budzisko arba Aradnykų perėjose.

Vaikų darželiai jau dirba

„AUŠROS“ INF.

Lenkija po truputį švelnina karantino ribojimus. Ir žingsnis po žingsnio grįžtama į normalų gyvenimą. Nuo gegužės 6 d. vėl dirba vaikų darželiai. Jiems buvo pateikti nauji sanitariniai reikalavimai. Seinų apskrityje ne visi vaikų darželiai pradėjo darbą. Tarkim, Seinų miesto darželis dar neveikia. Punske šiuo metu vykdoma vaikų darželio pastato renovacija. Jis buvo pasiruošęs pradėti darbą, bet neatsirado tėvų, norinčių leisti savo vaikus. Prieš karantino paskelbimą šią švietimo įstaigą lankė 108 vaikai (4 lietuviškose ir 1 lenkiškoje grupėse). Šiemet bus apšiltintos Punsko vaikų darželio pastato sienos, sumontuoti saulės kolektoriai ir fotovoltinės plokštės, įrengtas geoterminis šildymas. Renovacija, anot Punsko valsčiaus viršaičio Vytauto Liškausko, kainuos

daugiau kaip 1,3 mln. zł.

Seinų lietuvių „Žiburio“ vaikų darželis vėl dirbti pradėjo gegužės 6 d. Šiuo metu jį lanko 7 vaikučiai. Aišku, vaikų įprastą darbą pakeitė nauji sanitariniai reikalavimai. Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos direktorius Algirdas Vaicekuskas apie juos pasakoja: „Prieš įeidami į darželio patalpas suaugusieji turi dezinfekuoti rankas, vaikai nusiplauti rankytes su muilu. Ateiti į mokyklą reikia su kauke. Mokykloje galima ją nusiimti. Jaunesniems nei 4 metų vaikams kaukės nereikia.

Šimtmečio vaikų stogastulpis

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla

Į mokyklą tėvai įeina pavieniui. Kas dieną dezinfekuojami plokštieji paviršiai, durų rankenos, turėklai, žaislai. Dezinfekuojama ir žaidimų aikštelė prieš vaikams į ją įeinant. Vaikai negali išeiti už mokyklos teritorijos. Tokie tie esminiai pasikeitimai.“ Ir priduria: „*Primename, kad Seinų lietuvių „Žiburio“ darželyje dar yra laisvų vietų kitiems mokslui metams. Norinčiuosius raginame jau užrašyti savo vaikelius.*“

Ant gegutės sparnų

JURGITA STANKAUSKAITĖ

S kaitau: Milda gyvenime labiau vadovaujasi širdies nei proto balsu. Vertina pasaulį subjektyviai, primerkia akį svetimoms ir objektyvioms pažiūroms. Tai geras, bet bailus žmogus. Mildos vardo nešiotojų daugiausiai gyvena Latvijoje, o tokią pavardę turi nemažai svajonių šalies, Amerikos, piliečių. Lenkijoje Mildos vardas pasigirsta net viename populiariausių serialų. Peršasi išvada, kad šis vardas žinomas ne tik Baltijos šalyse. Jo skambesys aidi svetimuose kraštuose. Visiškai atsitiktinai mano žvilgsnį patraukęs vardas priminė nuostabiu žiedų grožiu apsipylusio mėnesio šventes. Ne tokias, kurias žinome iš savo patirties, o tas, kuriomis gyveno metų laikų periodišku besivadovaujantys lietuviai. Senojo tikėjimo atstovai turėjo deivės Mildos šventę.

Sunku suskaičiuoti, kiek kartų teko girdėti lietuvių nuomonę, jog mes turėtume švęsti ne Šv. Valentino dieną, o būtent Mildos šventę – glūdinčią giliai mūsų pašamonėje, turinčią senas šaknis baltų pasaulėvokoje. Tikriausiai smagiai ir maloniau būtų minėjimą perkelti iš šaltų metų pradžios dienų į šiltą ir be proto gražų pavasarį. Kita vertus, kaip mums reikėtų laimėti prieš komercinę popierinių širdžių dieną? Palikta ilgus metus spraga senuose papročiuose metai iš metų didėja ir kažin ar tokias iš viso įmanoma kaip nors užlipdyti. Jeigu ir būtų galima sugražinti deivės Mildos dieną, ji pasilikytų siauroje visuomenėje, primindama kiekvieną eilinį baltų kultūros apeiginį minėjimą. Be to, verta pažymėti, kad šiuolaikinės kartos

neskiria ypatingo dėmesio kalendorinėms šventėms, išskyrus Kalėdas arba Velykas. Jų gyvenimo ritmas nėra priklausomas nuo periodinių minėjimų, tad kalbėti apie Mildos dieną verta ne dėl jos susigražinimo, o labiau paties žinojimo ir informacijos perdavimo.

Gegutės 13-osios Mildos šventė turėjusi savo apeiginius ritualus, kurie mums visiškai nepažįstami. Sunku būtų apie juos papasakoti be papildomos literatūros. Tiesa, joje aprašomi šventės elementai labai glaustai, todėl peršasi mintis, kad apie šią šventę žinome labai mažai, nepalyginamai mažiau už kitas senojo tikėjimo šventes. Kiekviena iš jų pažymėta specifinių tekstų dainomis, o štai Milda nėra apdainuojama. Istorikai ir etnologai dažnai vieni kitiems prieštarauja dėl šios šventės tikroviškumo. Manoma, kad apskritai vardas Milda yra pritemptas, kildinamas iš žodžio „milti“, t. y. „mylėti“ arba „sušildyti vandenį įkaitusiu akmeniu“. Tai metaforinis meilės aprašymas, aiškinantis skirtingų lyčių jungtį – karštas akmuo yra vyras, mokantis sušildyti tyrą vandenį – moterį.

Lietuviai akcentuodavo gegutės figūrą, kuriai būdavo skirti šokiai ir dainos. Gegutė buvusi Mildos paukštė, o kai kur ši diena vadinta Gegutės diena. Šokantis jaunimas užrišdavo vienai merginai akis skarele ir pasodindavo rato viduryje. Vienas po kito vaikinai prie jos priėję paimdavo už rankų ir dainuodavo: „Karaliūne gegele, kukū! Aš tavo brolelis, kukū, kukū!“ Mergaitė turėdavo iš balso atpažinti tris. Vėliau vakarą lydėdavo

smagūs šokiai, juokas ir įvairios dovanos. Pasirodo, kad šis žaidimas buvo savotiškas atpažintų berniukų išventinimas mergelės draugais, turėjusiais pareigą vienas kitam padėti nelaimėje. Dėl to jie vadindavosi broleliais, o mergaitė sesute.

Teigiama, kad lietuviai turėję meilės dieną, tiksliau – laikotarpį, skaičiuojamą nuo balandžio mėnesio, kai pabunda gamta ir pasaulis krauna lizdus mažiesiems rūšių tęsėjams, iki gegutės vidurio, kuomet byzgiančių bičių sparneliuose pakvimpa obelių žiedai. Anot „Romuvos“ vaidilės Astos Valiukevičienės, „pati gamta sako, kada laikas minėti šios deivės dieną“. Kiekvieną pavasarį pati žmogaus prigimtis suteikia jam naujų jėgų ir energijos. Jis jaučiasi lyg ką tik išėjęs iš kokio tamsaus urvo. Galėtų kalnus nuversti. Dvasinė ir fizinė stiprybė teikia juntamą laisvės suvokimą, norą eiti, daryti, judėti, žaisti, šokti, dainuoti ir... mylėti.

Argi atsitiktinumas, kad mes savo kultūroje turime vadinamąsias gegužines, kurios siejamos ne tik su maldingu laikotarpiu, bet ir pavasariu jaunimo šėlsmu, senelių išpasakotomis vakaruškomis, vakarėliais, suėjimais? Norisi teigti, kad mūsų gegužinės ir yra Mildos šventės palikimo trupinys. Senieji lietuviai Mildos šventę švęsavo tuomet, kai pasibaigdavo tamsusis metų laikas, kai jaunimas galėdavo mesti į šoną stalo žaidimus, pasakų sekimą ir bėgti susitikti su draugais, pažinti naujus veidus, pašokti ir neretai į porą „sušokti“.

Turbūt niekas iš mūsų nežino, kad Mildos dieną simbolizuoja rombas.

Jurgitos Stankauskaitės nuotrauka

Santaka (Kaunas)

Senuose papročiuose šią figūrą įvairiais žolynais apipindavo tik vyrai. Moterys tuo metu skindavo gėles, pindavo vainikus ir linksmi dainuodavo. Bedainuodamos vainiką pamaži gražindavo šviežiais žiedlapiais. Įdomu, kad Mildos šventėje labai svarbus elementas – juosta. Sakyta, kad norintiems padėkoti už laimingai susiklosčiusius poros santykius arba pritraukti prie savęs kitą žmogų reikėdavo savo rankomis nupinti juostą ir ją užrišti ant minėto rombo. Dovanojimas prilyginamas aukojimui. Juostos pynimo procesą privalėdavo lydėti tinkamos mintys, svajonės, troškimai. Lig šiol tikima, kad nuoširdžios mintys pritraukia norimą rezultatą. Verta pažymėti, kad mūsų krašte pasakota, jog per krikščioniškas gegužines taip pat reikėdavo prisirinkti žalumynų, prikarpyti žaliuojančių beržo šakų ir jomis apkamšyti... kryžių. Dažniausiai kryžiai „žydėjo“ purienomis, ievomis... Namų kambaryje, kur meldavosi suėję kaimo žmonės, rūpintasi kampe ant staliuko pastatyta Marijos skulptūrėle. Aplink ją stovėdavo

kvepiantys berželiai. Per visą mėnesį visame name kvepėjo žaluma. Nudžiūvus berželiams, mano senelis eidavo kirsti naujų. Nepaisant to, kad žmonės ir taip vargingai gyveno, jiems trūko medienos, šiam laikotarpiui negailėjo jaunų berželių. Tikėjimas ir malda buvo aukščiau visko. Po poterių gegužines šventė ir vaikai. Mano tėčio prisiminimuose labai daug... „krūkščų“ – vabalų, kurie rymodavo senuose pakelės klevuose, kol jų kas nors imdavo ir nenukrėsdavo. „Pirmiau jų būdavo daugiau kap obuolių! O cik šakų pajudzyk! Ojoj!.. Per gegužines priaidavo kaimo vaikų. Kap tėvai sau stuboj sėdėdavo, o mergaitės prietamsiu kur aidavo, tai jau kokias riksmas ankiemo būdavo! Vienas kitų vaikėmės prisigaudį tų krūkščų. O kap paimsi sau jų krūkščų ir supylsi tį katram už kauniero arba pakrėsi klevo šakų!.. Ojoj!“ – pasakojo tėtis.

Pagoniškoje lietuvių kasdienybėje religija buvo pati svarbiausia. Tikėjimas žmogų lydėjo per visą gyvenimą – nuo gimimo iki mirties. Dievams buvo skiriamos ypatingos

šventvietės. Profesorė Pranė Dundulienė spėja, kad deivei Mildai buvo skirtos trys šventyklos. Viena galėjo stovėti ant Trijų Kryžių kalno Vilniuje, o kitos dvi Kaune – Aleksote bei Nemuno ir Neries santakoje. Pastaroji vieta slepia savyje nepaprastą jėgą. Kiek kartų ten teko būti, tiek kartų dingdavo visi neramumai, rūpesčiai, beprasmės „problemos“. Tik dabar suprantu, kuo ta vieta yra ir buvo ypatinga. Kauniečių vadinama Santaka traukia ne vieną įsimylėlių porą. Tos traukos patys nemoka paaiškinti. Dėl to negaliu nepasidalinti trumpa istorija apie mano studijų laikų draugę Mildą ir jos

draugą Giedrių. Tai buvo neįtikėtina tinkančių charakteriu ir išvaizda asmenų pora. Sušoko ne vieną jaunatvišką šokį po žydinčiais Kauno klevais. Atėjo diena, kai Giedrius nusprendė žengti svarbų žingsnį ir pasipiršti savo mylimajai Mildai. Ieškodamas tinkamos akimirkos ir vietos, sužinojo apie meilės magija apipintą Nemuno ir Neries santaką. Atseit joje susižadėjusios poros ilgai ir laimingai gyvena. Giedrius patikėjo kalbomis. Paaukojo ir savo meilę, ir sužadėtuvių žiedą Mildai – išrinktajai gyvenimo palydovei, o gal ir tam tikra prasme meilės deivei? Kas žino, ką tuo metu kuždėjo lietuviu pašamonė...

Pabaigoje noris atsakyti į klausimą, kodėl mes, lietuviai, nešvenčiame Mildos šventės. Pasidomėjus senos tradicijos simboliais, šventimo būdu, nežinau, ar jau taip drąsiai galima sakyti, kad užmiršome meilės dieną. Gal mūsų krikščioniškos gegužinės ir atskrido ant Mildos palydėtų gegutės sparnų? Juk niekas iš nieko neatsirado ir toliau „žaliam berže gegutė kukau... gegutė kukau...“

Blogį nugalėti gerumu – palaimintojo Jurgio Matulaičio šūkis

JANINA MACUKONIENĖ

Pradėjus gilintis į netolimą mūsų krašto ir mūsų tautos istoriją norisi sužinoti vis daugiau ir daugiau. O ta istorija sukasi aplink neseniai atšvęstą Lietuvos nepriklausomybės šimtmetį ir sudėtingas mūsų tautos kovas dėl savos valstybės įkūrimo, jos pripažinimo, teritorijos ir gimtosios kalbos teisių gynimo. Tai sudėtinga ir skaudi Lietuvos atgimimo istorija, kuri sutartinai datuojama nuo J. Basanavičiaus leistos „Aušros“ pasirodymo (1883 m.) iki... 1938 m. (kai užmezgami Lietuvos ir Lenkijos diplomatiniai santykiai). Nesu profesionali istorikė ir nemanau gvildenti politinių ir teisinių atkurtos Lietuvos santykių su kitomis valstybėmis ar partijų veiklos krašto viduje (apie tokius dalykus paprastai rašoma istorijos vadovėliuose). Norėčiau pristatyti tai, ką apie lietuvių padėtį Lietuvoje, mūsų ir Vilniaus krašte sužinojau skaitydama dvasininkų prisiminimus: M. Karpavičiaus, P. Būčio, K. Prapuolenio, knygą apie A. Staniukyną (visi jie buvo susiję su Seinų kunigų seminarija ir vyskupija), o pastaruoju metu – Jurgio Matulaičio „Užrašus“. Pastarąją knygą pradėjau skaityti ieškodama dvasinio nusiramino šiuo sudėtingu pandemijos laiku ir norėdama daugiau sužinoti apie tą pačią Peterburgo dvasinę akademiją, apie kurią rašė anksčiau minėti autoriai, kurie ten Matulaitį buvo sutikę, apie tautinius ir dvasinius santykius Romoje, apie kuriuos daug rašė Prapuolenis. Pagaliau ieškojau informacijos, kaip tas

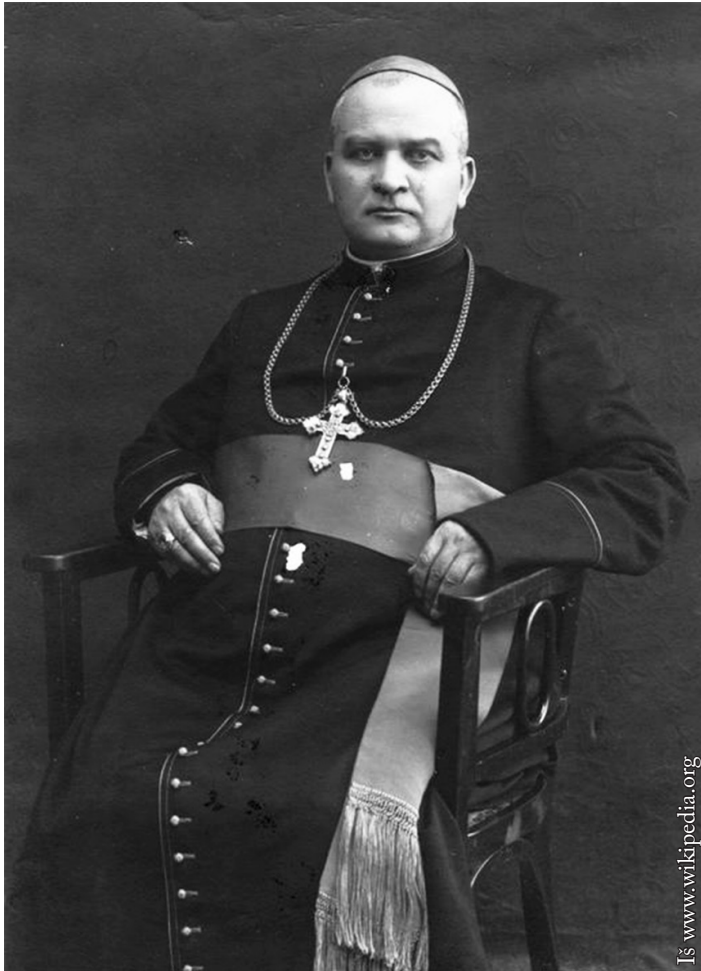
šventas žmogus, eidamas nuo 1918 iki 1925 m. Vilniaus vyskupo pareigas, susitvarkė su milžiniškomis tautinėmis, politinėmis problemomis ir karine sumaištimi, esančia tuo metu istorinėje Lietuvos sostinėje. (Apie sudėtingą to meto Vilniaus situaciją buvau gana daug skaičiusi įvairiuose šaltiniuose.)

Kadangi apie palaimintąjį Jurgį Matulaitį išleista nemažai populiarių leidinių ir dauguma su jais susipažinusi, nes ir Vidugirių bažnyčia pavadinta šio palaimintojo vardu, tik labai trumpai priminsiu jo biografiją. Jurgis Matulaitis gimė 1871 m. balandžio 13 d. Lūginėje (Šunskų valsčius) kaip jauniausias, aštuntas, vaikas ūkininkų šeimoje. Sulaukęs vos 3 metų neteko motinos, o kai buvo 10-ies, mirė ir tėvas. Tačiau išimtinai gabaus vaiko ir jaunuolio išsilavinimu pasirūpinta: 1879–1886 m. mokėsi Marijampolės gimnazijoje, nutraukęs mokslus dėl kaulų džiovos nuo 1889 m. tęsė mokslą Kelcų gimnazijoje ir nuo 1891 m. Kelcų kunigų seminarijoje, o tą seminariją po 2 metų uždarius – Varšuvos kunigų seminarijoje. Ją baigęs 1895 m. išvyko studijuoti į Peterburgo dvasinę akademiją, kurią 1898 m. baigė aukso medaliu, įgijo magistro laipsnį ir tų pačių metų lapkričio 20 d. Peterburge buvo išventintas kunigu. Po metų pradėjo studijas Fribūro universitete, kur 1902 m. apgynė disertaciją, įgydamas teologijos daktaro laipsnį. Profesoriavo Kelcų kunigų seminarijoje, nuo 1905 m. Varšuvoje ėjo gimnazijos kapeliono pareigas,

dalyvavo krikščioniškoje socialinėje veikloje, o 1907–1911 m. dėstė sociologiją Peterburgo dvasinėje akademijoje. Dar 1909 m. Varšuvoje, vyskupo K. Rūškio koplyčioje, slaptumo sąlygomis Jurgis Matulaitis davė marijono įžadus paskutinio marijonų vienuolio Vincento Senkaus akivaizdoje, o po jo mirties tapo marijonų vienuolyno generolu ir prie naujų laikų reikalavimų priderino jo įstatus. Įkūrė Fribūre slaptą marijonų noviciatą ir nuo 1911 m. jam vadovavo. Karo metais (1914–1918) gyveno Varšuvoje organizuodamas ir globodamas našlaičių prieglaudą.

Savo „Užrašus“, dvasinį dienoraštį, Jurgis Matulaitis pradėjo rašyti 1910 m. spalio mėnesį, t. y. tada, kai pats jau buvo marijonas ir ruošė įstatatus atnaujintam vienuolynui, taip pat gilinosi į savo dvasinį gyvenimą, stengdamasis kuo labiau jį išstobulinti: „*Mano obalsis tebūna: Visame kame Dievo ieškoti, visą ką dėl didesnės Dievo garbės daryti, į viską Dievo dvasią įnešti ir viską ja perimti.*“

Matulaitis vienuolio pašaukimą suprato kaip visišką savęs išsižadėjimą: „*Reikia iš liuso noro ir noriai išsižadėti savęs, savo ištaigų, smagumų, užgaidų ir malonumų; išsižadėti šio pasaulio: jo turtų, gėrybių, jo tuščios garbės, o visą save, visus savo gabumus ir dovanas prigimties ir antprigimties pilnai ir visiškai atiduoti bažnyčios labui, jos apgynimui, palaikymui, praplatinimui ir klestėjimui.*“ Kaip būsimas naujokyno vadovas ir dvasios tėvas, ieškojo būdų, kaip padėti tobulintis vienuoliams, kokias taisykles

Palaimintasis arkivyskupas Jurgis Matulaitis MIC

suformuluoti, kad vienuolyne sklandžiai vyktų bendradarbiavimas ir galima būtų atlikti dideli darbai visuomenei ir Dievo garbei. Jurgis Matulaitis troško grįžti į Lietuvą, Marijampolėje įkurti marijonų vienuolyną, jį globoti ir jam vadovauti. Nors – kaip dažnai kartodavo – buvo pasiruošęs dvasiškai tarnauti visų tautybių žmonėms, bet tėvynė jo širdyje vis tiek užėmė ypatingą vietą. Dėl vienuolių kongregacijos įsteigimo Lietuvoje dėjo labai daug pastangų ne tik ilgus metus dirbdamas prie įstatų, bet ir tvarkydamas leidimą pas aukštuosius dvasininkus, civilinės valdžios atstovus. Šiuo tikslu pora kartų vyko į Romą, lankėsi pas Šventąjį Tėvą. Turėdamas visus reikalingus įgaliojimus 1918 m. kovo pradžioje Jurgis Matulaitis grįžo į jau nepriklausomą Lietuvą, kurioje

administracinė valdžia dar buvo vokiečių rankose. Nuvykęs į Kauną pirmiausia laikyti rekollekcijų klierikams ir tikintiesiems, turėjo gauti vokiečių valdžios bažnytinių reikalų vedėjo von Altmanno leidimą dėl Marijampolės vienuolyno atkūrimo. Jis tai darė nenoriai ir liepė kreiptis į Lietuvos Tarybą, bet pasitaręs su Kauno vyskupu Karvičiumi galiausiai sutiko. Matulaitis nuvyko į Marijampolę, čia vedė rekollekcijas ir, kaip pažymėta „Užrašuose“, pradėjo „*sunkų vienuolyno tvarkymo darbą*“. Tačiau visiškai atsiduoti šiam darbui dvasininkui nebuvo lemta.

Dar pakeliui į Kauną, Vilniuje, prelatas Michalkevičius, tuometinis diecezijos valdytojas, „*manęs paklausė ar aš jau atvykęs perimti diecezijos valdymą.* <...> *Iš kalbos su JM. paaiškėjo, kad Vilniuje buvo pasklidęs gandas, būk aš esąs skirtas Vilniaus diecezijai valdyti JM. prel. Michalkevičiaus vieton*“. Būdamas Kaune, Matulaitis sužinojo, kad vokiečių valdžia kandidatais į Vilniaus vyskupo sostą siūlo visų pirma kun. kan. Olšauską, kun. prel. Maculevičių ir kun. prel. Dambrauskį, tačiau „*būk kad ir mano kandidatūra esanti iškelta; būk tai JM. Vyskupas Ropas ir lenkų vyskupai ją iškėlę*“. Kai Vatikanas griežtai atmetė Olšausko kandidatūrą, o už Matulaitį pasisakė taip pat Kauno vyskupas ir Lietuvos Taryba, kuri, kaip užsimenama „Užrašuose“, „*buvo atsiuntusi Marijampolėn kun. Petruļį*

ir kun. Purickį patirti, ar aš tikras lietuvis“, jis tapo visiems priimtinausias. Popiežius vertino Matulaitį už jo dorovingumą, dvasingumą, visišką atsidavimą Bažnyčios vyresnybei, aukštus pasiekimus teologijos mokslo srityje, didelį darbštumą ir sumanumą ruošiant įstatus vienuolynui. Lenkų dvasininkija, kuri tuo metu stipriai veikė Lietuvos bažnyčią ir turėjo savo patikėtinius Vatikane, juo pasitikėjo, nes Matulaitis mokėsi Kelcų ir Varšuvos kunigų seminarijose (taigi nebuvo „išpainiojęs“ į slaptas lietuvių klierikų draugijas), karo metais gyvendamas Varšuvoje tarnavo lenkams kaip dvasininkas ir daug dirbo visuomeniškai globdamas našlaičių namus. Lietuviai, žinoma, galėjo pasvajoti apie labiau nusipelnčius lietuvybei kandidatus (prel. K. Olšauską, prel. V. Mironą, prel. J. Mačiulį-Maironį), tačiau tie, kurie pažinojo Matulaitį, pvz., iš Peterburgo dvasinės akademijos, žinojo, kad jis tikrai nebus savo tėvynės išdavikas. Pats Matulaitis, pasiruošęs tapti vienuoliu, nuoširdžiai stengėsi išvengti vyskupo posto: „*Kiek tik įstengdamas rūpinausi Kauno vyskupėlių įtikinti, kad aš reikalingas vienuolijai, kad ramaus darbo keliu, būdamas vienuolijoje, daug daugiau padarysiu bažnyčiai ir visuomenei, kada mano darbo nieks neatliksiąs, o vyskupauti ir kas kitas galės.*“

Kaune tuo metu (1918 metų kovas) buvo sprendžiamas ir Seinų kunigų seminarijos klausimas. Gautas vokiečių valdžios leidimas steigti seminariją su sąlyga, kad dėstomosios kalbos būtų lietuvių ir lotynų. Šiuo reikalu buvo atvykęs Seinų vyskupas Karosas, kuris susitiko su Matulaičiu Marijampolėje. Kunigai prašė Matulaitį vadovauti Seinų seminarijai, tačiau jis griežtai atsisakė: „*Aš atvykau vienuolyno steigti, o ne ko kita.*“ Marijampolėje pavyko jam rasti kažkiek kandidatų į marijonų vienuolyną. „*Pradėjau sunkų vienuolyno tvarkymo darbą*“, – pasakoja Matulaitis, kaip

pradėjo įgyvendinti savo sukurtus įstatus. Suspėjo taip pat įkurti vargdienių seselių vienuolyną ir sudaryti jam įstatus.

„Bene tik ar ne 22 spalio dieną kun. prof. Milkauckas iš Vilniaus atvežė JM. Mgr. A. Ratti, Vizitatoriaus, laišką, kuriuo man pranešė, kad jau esu Vilniaus vyskupu skirtas; pridėjo, kad jei bandyčiau atsistatydinti, tai mano atsistatydinimo Šv. Tėvas nepriimsiąs. Tą naktį negalėjau miegoti: pajutau visą naštą, kuri ant manęs sugriuvo. Sunku man buvo, bet reikėjo su Dievo valia susitaikyti.“ Jurgis Matulaitis visą laiką buvo pasiryžęs ištikimai tarnauti Dievui ir Bažnyčiai, ginant jos teises nebijoti rizikuoti. Tai atsispindi jo raštuose įstatuose ir pamąstymuose: „Jei tik tikrai visko ko būsi išsižadėjęs ir viską būsi dėl Dievo apleidęs, ką žmonės galės tau padaryti? Dievo tau neatims, dangaus prieš tave neuždarys, į pragarą tavęs nenuvarys, jei pats ten nueiti nenorėsi.“ Matulaitis troško taip pat tarnauti visiems žmonėms, nepriklausomai nuo jų tautybės, partijos ar visuomeninio statuso: „Kunigas privalo visiems būt lygiai tėvas, ganytojas; jis negali būt partijos žmogus; o juo labiau negali konspiracijos darbo varyti, nėr blogesnio daikto, kaip tas kunigų kišimasis į politiką.“

Naujai paskirtam vyskupui neramiame Vilniuje, kuriame virė politinės kovos, labai sunku buvo laikytis savų nuostatų – nesivelti į politiką ir būti teisingam visų tautų tikintiesiems. Vyskupas, pagal to meto įpročius, buvo ne tik bažnytinių reikalų savo diecezijoje tvarkytojas. Jo žodis buvęs svarus remiant vienokią ar kitokią valdžią. Kadangi tikintiesiems vyskupas buvo didžiausias autoritetas, užtat ir būdavo kreipiamasi į jį užtarimo. Pas vysk. Matulaitį lankėsi Lietuvos Tarybos atstovai, kalbėdavosi A. Smetona, dažnas svečias buvo kun. J. Tumas, bet ypač griežtus reikalavimus kėlė lenkai: „Jenerolas Morzecki mandagiu būdu nurodė, o net

reikalavo, kad aš kunigą Petraucką iš ten [Buronų] pašalinčiau, o kur į Kobrynių ar kur kitur iškelčiau, kur taip veikti jis negalėtų.“ (Petrauskas drįso baltarusių kalba sakyti jo parapijoje gyvenusiems savo tautiečiams pamokslus ir bandė organizuoti baltarusių pasipriešinimą lenkinimui tuo tarpu, kai lenkai visus įtikinėjo, kad Vilniaus diecezijoje nėra jokių katalikų baltarusių.) Lenkų politikams ištikimai tarnavo arkivyskupas Hryniewieckis, kuris jau buvo senas žmogus ir, kaip teigia Matulaitis, lengvai pasiduodavo agitacijoms: lenkų endekai išnaudodavo jį savo idėjoms skelbti. „JE arcivyskupas ėmė karščiuotis ir daug prieš baltgudžius kalbėti, prieš lietuvius; prikaišioti man, kad aš įvedu baltgudžių kalbą į Bažnyčią, tai pakenks Bažnyčiai, prives prie pravoslavijos; kad čia seniau nebuvo jokių nei baltgudžių, nei lietuvių reikalų, kad tai Lenkijos ir Bažnyčios neprietelių esąs darbas.“ Matulaitis nebuvo tiesiogiai pavaldus šiam arkivyskupui, tačiau jo darbai akivaizdžiai trukdė įgyvendinti visų tautų lygiateisiškumo idėjas. „Garbingas senelis „endekų“ rankose virto paprasčiausiu agitatorium. Labai liūdna buvo; tai kenkė Bažnyčiai <...> ir prieš mane kai kada varė agitaciją.“ Matulaitis dažnai jausdavosi bejėgis, nes ir vyskupas Bandurskis sugebėdavo visą pamokslą skirti lenkų politiniams tikslams, net Dievo nepaminėdamas, ir prel. Michalkevičius slapta tarnavo lenkų politikai, nekaltant jau apie kunigus: „Kai kurie Vilniaus kunigai išpolitikavę. Jei kas jų politinius

Palaimintojo Jurgio Matulaičio paminklas Vilniaus arkikatedroje

darbus kliudo, tai nė vyskupo pasiryžę neklausyti, o tokių kunigų Vilniuje dauguma.“

Jurgis Matulaitis, nors buvo labai dvasingas žmogus, pasinėręs maldoje visas atsiduodavo Šventajai Dvasiai, bet, kaip teigia kun. V. Aliulis, jam taip pat buvo būdinga sveika nuovoka ir apdairumas, buvęs imlus mokytis iš kitų asmenų ir savos patirties. Daug laimėdavo savo santūrumu, kažkiek prigesindavo įsiliepsnojusius ginčus, „išgelbėjo daug karštuočių nuo skaudžių jiems ir Bažnyčiai pasekmių“ [V. Aliulis]. Pasižymėjo taip pat drąsa ir ryžtingumu. Dar nepradėjęs eiti vyskupo pareigų, jau susiduria su problema, kuria kalba turės prabilti ingreso metu. 1918 m.

gruodžio 1 d. Kaune įvyko vyskupo konsekracija. Dėl karo sąlygų šios iškilmės buvo kuklios, konsekravo Kauno vyskupas, kiti garbingi svečiai negalėjo atvykti. Iš Kauno į Vilnių naujai iššventintas vyskupas į ingreso iškilmes turėjo atvykti gruodžio 8 d. „*Mokiausi ceremonijų. Dviem dienom nuvažiauvau Panemunėn pas kun. Staugaitį, ten ramiai galėjau prirengti ingreso prakalbas bažnyčioje. Gavau iš Vilniaus žinias, būk lenkai, pasinaudodami mano ingresu nori padaryti tautinę manifestaciją, kad vokiečiai jokiū būdu tai neleisiant, kad iš to kilsiant susirėmimas ir kraujo praliejimas.*“ Vilniuje kraujo praliejimo nebuvo, traukiniu nuvykusį vyskupą stotyje sutiko Kapitulos, Tarybos ir miesto atstovai. Tačiau ingreso metu vyravo lenkų kalba, nors Vilnius tuo metu buvo Lietuvos sostinė, ir Ministras Pirmininkas Voldemaras buvo perdavęs Matulaičiui laišką, kuriame „*reikalavo p. Valdemaras, kad Tarybos ir Valstybės atstovams būtų užleista pirma vieta mane sveikinant, kitaip atsiką dalyvauti, jei Kapitula to nepaisysianti*“. Tame laiške buvo prašoma, kad iškilmėse būtų vartojama ir baltarusių kalba, bet Kapitula įtikino, kad nėra nei vienos parapijos, kurioje būtų ta kalba vartojama. Iškilmes sutvarkė taip, kad ir lietuviškai buvo pasakyti tik vyskupo sveikinimo žodžiai. Taip pat neatsirado garbingos vietos oficialiai Lietuvos valdžiai nei katedroje, nei iškilminguose pietuose. (Kapitulai priklausė lenkai arba jiems pataikaujantys.) Vyskupui skaudi buvo ši situacija: „*Mat patyriau, kad Kapitula ir lenkai kunigai visiškai nepripažįstant Tarybos ir lietuvių valstybinės valdžios.*“ Jau kitą dieną po ingreso iškilmių Matulaitis pats aplankė Tarybos pirmininką, jo pavaduotojus ir svarbesnius valdžios atstovus. „*Taip Dievas padėjo ir vėl sueiti man su Lietuvos valstybe į dermę. – Lietuviai nusiminę dėl ingreso ir paabejoję, koks aš būsiąs lietuviams, dabar nurimo.*“

Tačiau labai trumpai Matulaitis ėjo vyskupo pareigas valdant Vilnių lietuviams. 1919 m. sausio 2 d. turėjo išvykti iš Vilniaus vokiečiai, o jau per Naujuosius metus paėmė miesto valdžią lenkų legionieriai, kurie pradėjo kautynes su įsitvirtinusia Darbininkų taryba. Tarybai į pagalbą ėjo bolševikai. Kai kurie kunigai bėgo iš Vilniaus nuo bolševikų, siūlyta tai daryti ir vyskupui, tačiau Matulaitis buvo pasiryžęs ginti Bažnyčios reikalus bet kokia kaina: „*Jei tokia Dievo valia, mane areštuos ar net žudys, tegul visame kame Dievas būna palaimintas. Mirtis visur gali užklupti, o į dangų iš visur tas pats kelias.*“

Trumpame straipsnyje neįmanoma net suminėti vyskupo patirtų vargų ir pavojų, apie kuriuos mini savo „Užrašuose“. Bolševikai bandė užimti vyskupijos rūmus, konfiskuoti bažnytinį turtą, aplink vyko karo veiksmai, žuvo žmonės. Pasitraukus bolševikams įsiveržė Želigovskis su kariuomene, buvo atiminėjamas žmonių turtas, maisto atsargos, Vilniaus gyventojams grėsė bado šmėkla, iš mokyklų bolševikų valdymo metu norėta pašalinti tikyba, užėjus lenkams jos lenkintos... Vyko nuolatiniai tautiniai konfliktai dėl bažnyčiose vartojamos kalbos, dėl kunigų politikavimo. Visos čia paminėtos problemos slėgė vyskupo pečius. Iš jo buvo tikimasi kiekvienos valdžios rėmimo, dalyvavimo iškilmėse pagerbiant Želigovskį, Pilsudskį... Vyskupas stengėsi būti teisingas, objektyvus, bet kartais reikėjo elgtis diplomatiškai, kad nepakenktų Bažnyčiai, kuriai buvo pasiryžęs ištikimai tarnauti. Tačiau kai Vilniuje įsitvirtino lenkai, jokie diplomatiniai veiksmai nepadėjo: „*Atėjęs aiškus lenkų imperializmas, kuris kėsinašis silpnesnes tautas lietuvius ir gudus pavergti ir ištautinti.* <...> *Su legionais einąs taip pat nuožmus antisemitizmas, lietuvių ir gudų neapykanta.*“ Iš vyskupo buvo reikalaujama ne krikščioniškųjų

tiesų gynimo, o besąlygiškos tarnystės neteisėtam, klasta įsiveržusiam okupantui. Vyskupas negalėjo patenkinti reikalavimo panaikinti visose bažnyčiose lietuvių kalbą ar pripažinti teisėtu kunigo, sakančio lietuvišką pamokslą, suėmimą ir išvežimą: „*Sakiau, kad taip daryti tai sunki nuodėmė, ir kad tie, kurie puolę yra kunigą išvežti, yra ekskomunikuoję.* <...> *Tada prieš mane buvo pradėję lenkai karę, rašė prasimanydami nebūtus daiktus. Tokiu būdu tikėjosi suterorizuoti ir mane ir lietuvius kunigus.*“

Nors Jurgis Matulaitis tvirtai buvo pasiryžęs nešti Dievo valia jam uždėtą vyskupavimo Vilniuje kryžių, nepajėgė tos užduoties tęsti iki galo. Kai 1925 m. arkivyskupu tapo Romualdas Jalbzykovskis, Matulaitis kreipėsi į Šventąjį Tėvą prašydamas atleisti jį iš šių pareigų. Popiežius Pijus XI (juo buvo tuo metu buvęs Lenkijos nuncijus Ratti) gerai suprato Matulaičio situaciją. Labai jį vertindamas skyrė arkivyskupu bei Lietuvos apaštališkuoju vizitatoriumi. Šias pareigas arkivyskupas ėjo iki gana netikėtos mirties Kauno ligoninėje 1927-ųjų sausio 27 d. Palaidotas Kauno arkikatedros kriptoje. 1934 m. arkivyskupo kūnas iškilmingai perkeltas į Marijampolės bazilikos koplyčią. Palaimintuoju paskelbtas 1987 m. birželio 28 d.

Gal ir nebuvo Jurgis Matulaitis Lietuvos patriotas tokia prasme, kaip paprastai suprantame (kai kurie istorikai priekaištuoja, kad per daug Vilniuje lenkams nuolaidžiavo), tačiau jis buvo šventasis, tikrai daug dėl mūsų tautos nukentėjęs. Ir tikriausiai užtaria ir užtars ją pas Dievą, kai melsimės šia intencija. Pabaigoje pateiksiu pačio Matulaičio žodžius apie dvasininko patriotizmą: „*Kunigas privalo mylėti tėvynę, tik turi pats žiūrėti, kad toji meilė būtų šventa. Mylėti tėvynę nereikia neapkęsti kitų tautų. Bažnyčia nėra vieta varinėti politinius siekimus.*“

Lietuviai audros verpetuose. Suvalkų krašto gyventojų likimas pokario metais

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

RONALDAS JANKAUSKAS

Dar ir dabar atsimenu, kai būdamas šešerių metų vieną dieną atsikėliau labai anksti, nes išgirdau, kad mano mama kalbasi su kažkuo mobiliuoju telefonu. Tuomet nesupratau, kodėl ji sparčiai apsirengė ir kažkur išvažiavo. Kas vyko po to, jau nedaug beprisimenu, bet niekada neužmiršiu tos akimirkos, kai ašarų pilnomis akimis dar kartą pažvelgiau į mano prosenelio karstą, supamą juodai apsirengusių žmonių. Tai buvo 2010 m. balandžio 29-oji. Tą dieną Paliūnuose (kaimas 1920 metais atskirtas nuo Lietuvos demarkacine linija ir priskirtas Lenkijai) mirė mano prozdiedulis (prosenelis) Juozas Jonas Baliūnas. Šis darbas skirtas jam atminti.

Jeigu laikas sugrąžintų mus į 1927 m. balandžio 20 d., tai toje pačioje sodyboje rastume nerimaujantį vyrą, kuris laukia svarbios žinios. Jo vardas Vincas. Jo nerimo priežastis – numylėta žmona Rožė, kuri neseniai išvyko, palikusi dukrelę ir vyrą namuose. Moteris laukėsi kūdikio. Žinodama, jog pačiai nepavyks pagimdyti, ji pabėgo į Lietuvą. Išvargusi po ilgos kelionės iš Paliūnų kaimelio Suvalkų krašte (Lenkija) į Kauną, ji galiausiai pateko į ligoninę. Ten Rožė sėkmingai pagimdė berniuką – mano prosenelį Juozą.

Juozas jau nuo vaikystės mokėsi, kaip svarbu išsaugoti savo tapatybę ir lietuviybę. Kaimo lietuviai stotė kryžius, ruošė įvairius kultūrinius

Vincas Baliūnas, Julija Baliūnaitė, Juozukas Jonas Baliūnas, motina Rožė Pečiulytė-Baliūnienė, Emilija Baliūnaitė ir Veronika Baliūnaitė apie 1933 m.

renginius bei spektaklius. Jie visi kartu puoselėjo protėvių papročius ir stengėsi nepaklusti vienu ar kitu okupantų valdžiai, žiauriai baudusiai tuos, kurie nenorėjo atsisakyti savo kalbos ir kultūros. Kaime veikė kelios slaptos lietuviškos mokyklėlės. Juozas augo supamas patriotų, bet ne tokių, apie kuriuos dažniausiai dainuojama. Tai buvo paprasti žmonės, kaimo gyventojai, kurie mažyčiais žingsneliais ir tyliais darbais keitė savo ir gimtinės likimą. Jie giliai mylėjo Tėvynę. Būtent tokių patriotų mums reiktų dabar. Žmonių, kurie žino laisvės svarbą ir suvokia, kad Lietuva išliks tik tada, kai visi puoselėsime lietuvių

kalbą, papročius ir perduosime mūsų žinias naujajai kartai.

Bėgant laikui, nerimas kaime augo. Žmonės bijojo okupacinės valdžios. Kaimuose mažai kas priešinosi vokiečiams. Juozas, būdamas paauglys, jau žinojo, kas tai okupacija, teroras, baimė, bet kartu ir laisvė. Klausantis pasakojimų apie karą, nepriklausomą Lietuvą ir partizanus, jam turbūt į galvą ateidavo įvairios mintys, bet kaip vienintelis tėvų sūnus nenorėjo jų nuvilti ir palikti Baliūnų žemės nepažįstamiems, kurie nežino jos istorijos ir nemylėtų jos kaip namų šeiminkas Vincas. Tais laikais ūkis nebuvo vien pinigų šaltinis – tai

šeimos paveldas. Sūnus, parduodamas ar palikdamas tėvų žemę, įsmeigdavo jiems peilį į širdį. Dabar jau sunku rasti žmonių, kurie sieja savo namus su žeme, kurią kasdien dirba. Galbūt dėl to tiek daug kaimuose tuštėjančių sodybų...

Juozo gyvenimas staiga pasikeitė, kai namų šeimininko, dzūkiškai vadinamo gaspadorium, vieta liko tuščia. Iš prosenelio pasakojimų, kuriuos vėliau man perdavė mama, žinau, jog tai buvo 1941 metai. Vincas kaip paprastai dirbo tvarte, kai itin greitai po kaimą pasklido žinia, jog Lenkijos lietuviai priverstinai keldinami į Lietuvą. Namuose niekas nesakė: „O mažum (gal) jie pas mus neateis? Mažum paliks?“ Visi buvo pilni nerimo. Niekas neklausė Vinco, ką jis jiems atsakys. Visi tylėjo. Niekas nedrįso kalbėti. Visi tylėjo ir laukė. Galų gale laikas atėjo ir Baliūnų šeimai. Juozas matė, kaip jo tėvą suėmė budeliai po to, kai atsisakė palikti gimtinę. Vincas buvo įkalintas Suvalkų kalėjime, kur jį uždarydavo į pilną vandens kamerą. Dėl to ir susirgo plaučių uždegimu. Ši liga negydoma virto plaučių džiova. Budeliai nusprendė paleisti Juozo tėvą. Mat susirgęs džiova žmogus niekaip jiems nepakenksias.

Grįžęs namo, Vincas beveik iš karto vėl pradėjo dirbti. Tai galbūt vienas iš geriausių žmogaus užsispyrimo pavyzdžių. Jis, nepaisant sunkaus kosulio, neprarado vilties, jog dar pasveiks, nes kaip kiekvienas tėvas nenorėjo palikti šio pasaulio nepamatęs numylėtų vaikų ir vaikaičių. Dar tiek jam liko patirti, nors jaunystės metai seniai prabėgo...

Baliūnų namuose raudos pasigirdo 1943 m. spalio 17 d., keli mėnesiai po to, kai Vincas galutinai atgulė į lovą. Žmogus niekada nežino, kada paskutinį kartą pajaus žolę tarp kojų pirštų, paskutinį kartą nusišypsos, paskutinį kartą pamatys saulėlydį. Klausydamasis tokių istorijų, prisimenu, kad reikia gyventi šia

akimirka. Mat kaip tas paskutinis saulėlydis gyvenimas negrįžtamai dingsta, nepaisant mūsų baimių ar norų.

Vinco mirtis atvėrė Juozui naujus gyvenimo vartus. Jam buvo vos 16 metų, o į jį, kaip į globėją, ėmė žiūrėti daug asmenų. Ką toks jaunas lieknas ir akiniuotas berniukas galėjo padaryti? Kaip jam aprūpinti šeimą? Gerai, kad ūkio darbus dirbdavo visi. Visos moterys, vaikai, net senoliai. Tais laikais kaime tikrai tinginių nebuvo, bent jau negalėjo būti, jei norėjo žmogus išgyventi. Niekas net nepagalvodavo apie kokio darbo neatlikimą ar atidėliojimą. Dažnai apie tai mąstau, kai nenoriu daryti kokio nors darbo. Stengiuosi nepamiršti, jog esu laimingas, nes mano šalyje nevyksta karas.

Deja, išlydėjęs Vincą į paskutinę kelionę karas tęsėsi. Ir rusų, ir vokiečių kariai ateidavo pasigrobt maisto iš ūkininkų. Nors Rožė visada maldavo, kad nepaimtų visko ir paliktų nors kiek grūdų ar kiaulių, bet niekas neklausė. Karas visus grūdino. O tai buvo tik pradžia.

Juozo sesers Julijos vyrą Kastantą išvežė į Sibirą. Ten jis po dvejų metų mirė. Šios žinios sugniuždyta moteris kartu su dukra sugrįžo į Paliūnų kaimą pas brolių ir motiną. Po ilgesnio laiko vėl ištekėjo ir išsikėlė į Lenkijos gilumą. Baliūnų namai pradėjo tuštėti. Jau seniai nebuvo juose girdėti kūdikių juoko, kol neišaušo 1947 m. vasara.

Vincas Baliūnas apie 1942 m.

Artėjo rugiapjūtė, pražydo liepos, pasigirdo bičių dūzgesys. Žemė pamaži atsigavo po sunkios žiemos. Ne kitaip buvo su pačiu Juozu. Tais metais mano prosenelis vedė Oną Benediktą Tumelytę – savo vaikystės draugę, kurią Juozo motina jau nuo seniai vadino „martuke“. Baliūnai ir Tumeliai buvo kaimynai. Kiekvieną kartą, kai važiuoju aplankyti senelius Paliūnų kaime, prie pat kelio matau seną, apleistą prosenelės Onos tėvų sodybą. Ji stovi vieniša, suniokota, kaip karo palikta žaizda žemėje.

Nors jaunieji niekada nebuvo laimingesni, neilgai jiems teko

Vinco Baliūno laidotuvės 1943 m.

džiaugtis santuoka. Atėjo 1948 m. ruduo. Tai buvo galbūt patys blogiausi metai Juozo gyvenime. Rugšėjo 13-ąją mano prosenelė atsiminė kaip vieną iš baisiausių jos gyvenimo dienų. Juozą suėmė lenkų kareiviai. Ona liko namuose su Vinco motina, seneliu ir neseniai gimusia dukryte Terese. Suėmimo priežastis – bendradarbiavimas su partizanais. Valdžia įtarė, jog Juozo namuose buvo slepiami ginklai, bet taip nebuvo. Partizanai iš tikrųjų lankėsi pas Baliūnus, nes jų sodyba prie pat sienos. Net atsistojęs ant mažos kalvos gali pamatyti Lietuvos miškus. Baliūnai, kaip ne viena šeima mūsų krašte, dažnai sušelpdavo miško brolius.

Mano prosenelis išbuvo kalėjime beveik metus. Nuolatiniai tardymai ir kankinimai turėjo palaužti žmogaus valią. Juozą be paliovos mušė, palikdavo vandens pilnoje kameroje, lygiai kaip jo tėvą. Jam ten tarp durų buvo sutraiškėti pirštai. Kiekviena kalėjime praleista diena artino Juozą prie jo tėvo likimo. Jis kasdien matė numylėtą žmoną, dukrą, motiną. Meldė Dievą, kad leistų dar bent kartą pamatyti savo tėvų žemę. Budeliai ilgai nepaleido Juozo, nors tas nieko jiems neparasakė, nes iš tikrųjų

nieko nežinojo. Kariai tikėjosi sužinoti partizanų vado vardą, pavardę ar slėptuvę. Jie suniokojo Baliūnų sodybą ir dažnai grasino likusiems namuose. Baliūnams atrodė, jog tai niekad nesibaigs. Šį košmarą užbaigė galbūt pats skausmingiausias įvykis. Jau kurį laiką maža Teresiukė labai karščio. Namuose aidėjo jos verksmas. Ona, pasiėmus dukrą, traukiniu vyko į artimiausią ligoninę. Deja, mirtis buvo greitesnė. Matyt, danguje vis dar trūko angelėlių... Mažylė mirė. Dabar Juozas jau turėjo savo angelą sargą, mažą pirmagimę, matęs ją vien sapnuose...

Kur bepažvelgtum, buvo tik mirtis, ašaros ir nepakenčiamas skausmas. Juozas, sukandęs dantis, laukė šios kančios pabaigos. Mano proseneliui ne tik sulaužė kaulus, bet ir suluošino dvasią. Jis beveik visiškai palūžo. Pasakojo, jog jau netikėjo, kad išliks gyvas. Viltis namus pamatyti tapo absurdiška.

Viskas pasikeitė, kai atėjo pavasaris. Žiema praėjo, pasaulis pagaliau vėl pražydo. Kaimuose žmonės ruošėsi sėti javus, girdėjosi paukščių klyksmas. Atrodė, lauke taip gražu, kad neįmanoma liūdėti. Ona kartu su gerais kaimo žmonėmis rankomis

sėjo javus. Ji po ilgos darbo dienos pasikėlė nuo žemės, nusišluostė prakaituotą veidą ir ruošėsi eiti namų link, kai tolumoje prie didžiulio medžio pamatė keliuku einantį vyriškį. Jis buvo labai lieknas, išvargęs ir beveik visai žilas. Kai žmogus priartėjo, ji pažino Juozą. Jis pagaliau sugrįžo į namus, pas šeimą. Beveik niekas jo neatpažino. Rudenį iš namų išėjo jaunas lieknas ir akiniuotas berniukas, o sugrįžo nukankintas, pasenęs, žilas žmogus (nors jam buvo tik 22 metai).

Mano mama man pasakojo, jog prosenelis dažnai keldavosi naktį bijodamas, kad ateina budelis, nors nebuvo tokio matęs keliasdešimt metų. Iki pačios gyvenimo pabaigos jį kankino sapnai ir atsiminimai, kuriuos paliko kalėjimas. Be galo didžiuojuosi savo proseneliu ir noriu jį atsiminti kaip herojų. Gaila, kad neatsimenu jokių jo pasakojimų. Viską išgirdau tik iš mamos lūpų. Mama visada labai atidžiai klausydavosi ir kruopščiai užrašydavo savo senelio atsiminimus.

Juozą paleido dėl įrodymų stokos. Jis sugrįžo namo, ir pagaliau Baliūnai galėjo atkurti savo gyvenimą, pilną juoko, šypsėnų ir džiaugsmo. Tačiau gyvenimas nėra pasaka, o likimas mėgsta nustebinti žmogų naujais iššūkiais.

1949 m. spalio 28 d., 3 valanda. Juozas negali užmigti. Jo galva pilna klausimų: „Kas mane įskundė? Ar tikrai jie mane paleido be jokių pasekmių?“ Tuo metu paaikšėjo tikra Juozo paleidimo priežastis. Pasigirdo garsus bildesys. Ona su vyru atidarė duris ir pamatė saugumiečius. Baliūnams buvo duotos trys valandos susikrauti daiktus. Šį kartą Juozas nieko negalėjo pasakyti, nors tikėjosi, kad galbūt vėl išvengs tremties. Kaip jo tėvas prieš aštuonerius metus. Visa šeima, įlipusi į vežimą, iki paskutinės akimirkos žiūrėjo į numylėtą kaimą, ąžuolus, liepas, gandrų lizdus, kaimynų namus. Greitai viską uždengė

miškas. Juozo seneliui plyšo širdis, nes po 80 metų jam teko palikti senolių namus, kur jis tikėjosi užbaigti savo gyvenimo kelionę. Kai dabar važiuoju tuo keliu, keistai jaučiuosi žiūrėdamas į tuos pačius medžius, akmenis, kryžius. Ką jautė tie žmonės, kuriuos privertė keltis iš namų? Iš šios ilgos kelionės jie įsiminė vieną budelių pasakymą: „Žinokite, kad jūs pirmieji, kuriuos išvežame, bet ne paskutiniai!“ Tokia buvo šių trėmių žiauri tiesa.

Baliūnų šeima spalio 30 d. buvo pristatyta į Olecko apskrities Gizų kaimą (Lenkija). Ten jie turėjo įsikurti ir pradėti naują gyvenimą. Kelių geraširdžių vokiečių ir lenkų šeimų dėka Baliūnams pasisekė. Gizų kaime Ona ir Juozas susilaukė trijų dukrų ir sūnaus – mano senelio Algio. Gyvenimas lyg pagerėjo. Tačiau su likimu susitaisyti negalėjo Juozo senelis Antanas. Senelis kartais bėgo iš namų beviltiškai stengdamasis rasti kelią į Paliūnų kaimą. Deja, jam buvo lemta amžinai atgulti svetimoje žemėje, toli nuo tikrų namų. Dar ir dabar ten stovi jam skirtas vienintelis akmeninis antkapis su lietuviškomis raidėmis. Kasmet važiuojame jam uždegti „paliūnišką ugnelę“, kad nesijaustų vienišas. Žinau, jog Antanas džiaugtųsi žinodamas, kad jo žemėje toliau kalbama lietuviškai, o jo kapą lanko vis nauja karta.

Buvo saulėta, šilta vasaros popietė. Girdėjosi gervių klyksmas ir varlių kurkimas. Juozas važiavo vežimu. Jame sėdėjo vyras. Profesorius, kurį reikėjo pavėžėti namo. Jie ilgokai kalbėjosi apie viską ir nieką, kol nepažįstamasis paklausė apie Juozo šeimą. Mano prosenelis dar to nežinojo, bet aprašydamas savo tremties istoriją jis ją ir užbaigė. Greitai ši istorija buvo paskelbta spaudoje. Profesorius sugebėjo rasti Baliūnams išeitį iš sudėtingos padėties. Netrukus atėjo žinia, jog jiems leidžiama sugrįžti namo. Nežinau, kaip tai pavyko padaryti. Ir niekas kitas negalėjo to

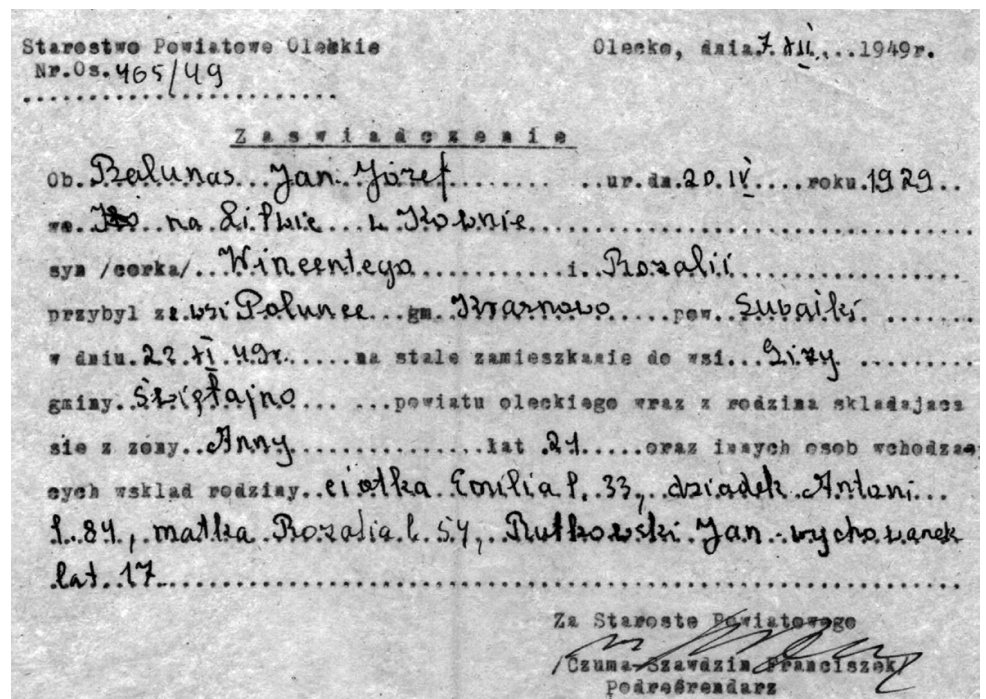
suzinoti. Turbūt tai ir liks paslaptis. Taip Juozas su šeima, tik be dziedulio (senelio), sugrįžo į savo gimtinę. Ji buvo kitokia, nei paliko. Kaimo gale atsirado didžiulis kolūkis, o Baliūnų gyvenamosios trobos ir tvarto vietoje buvo belikę vien griuvėsiai. Tik tos pačios liepaitės žaliavo pakelėje. Baliūnų sugrįžimas buvo staigmena visiems, kam pavyko Paliūnuose išlikti. Visi sveikinosi, džiaugėsi. Tuomet keturi maži vaikučiai pirmą kartą pamatė savo protėvių kraštą, kur gimė jų senelis, kur susituokė jų tėvai, kur augo jų tetos, dėdės ir pusbroliai.

Nors kaime veikė vadinamasis dvaras, Baliūnai nėjo į kolūkį, pradėjo patys dirbti, nes norėjo atkurti savo sodybą ir savarankiškai ūkininkauti. Atstatytas ir išsaugotas Baliūnų ūkis išliko iki šiandien. Tais pačiais keliukais dabar vaikščioja mano senelio Algio vaikai ir anūakai. Paliūnuose toliau gyvuoja lietuviška dvasia.

Ir taip priėjome prie šios istorijos pabaigos. Nenoriu minėti prosenelio mirties. Jis ir jo pilnas džiaugsmo ir ašarų gyvenimas gyvas palikuonių prisiminimuose. Baigsiu šią biografiją savo prosenelio

gyvenimo santrauka. Juozas Jonas Baliūnas gyvenęs 83 metus. Būdamas jaunas berniukas, prarado tėvą ir atsirado namų šeimininko batuose. Susituokė su savo pasirinktąja Ona, su kuria išaugino keturis vaikus. Buvo įkalintas ir kankinamas, o vėliau ištremtas į Lenkijos gilumą. Galiausiai sugrįžo ir atkūrė gyvenimą Paliūnuose, kur praleido likusią gyvenimo dalį, supamas šeimos ir bičiulių. Nemėgo kur nors važiuoti, palikti namus. Vis sakydavo, kad namie geriausia. Visus norėjo laikyti arti savęs... Visus norėjo saugoti. Mylėjo žmones, mėgo bendrauti su jaunais ir senais (nors gyvenime teko ir nusivilti žmonėmis). Noriu atsiminti savo prozdiedulį kaip mylintį Lietuvą, linksimą ir gerą...

Naudojasi J. S. Paransevičiaus sudaryta knyga „Paliūnai“. Informaciją rinkau iš mano mamos Birutės Baliūnaitės-Jankauskienės pasakojimų ir užrašų, mano senelio Algio Jono Baliūno ir prosenelės Onos Baliūnienės atsiminimų. Esu dėkingas už išsaugotus autentiškus dokumentus.

Olecko apskrities (Lenkija) paliudijimas apie asmenis, ištremtus kartu su Baliūnų šeima

Nevuliai

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

Mūsų bičiulė Eugenija Sidaravičiūtė, gimusi Pelelių kaime, per karą su tėvais išvyko į Lietuvą. Ji ten su dviem sesėm ir pasiliko. Lietuvoje mokėsi ir dirbo. Eugenija palaikė ryšius su savo pusbroliu Antanu Nevuliu (1935-01-01–2011-03-12). Ji pasakojusi:

– Antanas Nevulis, mano motinos Rožės brolio Jurgio, vadinto Juru, sūnus, gimė Pelelių kaime, kur gyveno jo ir mano seneliai. Ypač darbštus, nagingas, šviesaus proto buvo mūsų senelis Dominykas Nevulis. Parduvęs Vilkapėdžiuose 30 ha žemės, jis nusipirko Peleliuose namelius prie dvaro, ežero ir gero kelio. Likusius pinigus padėjo į banką, gaudamas dideles palūkanas. Net kaimynai skolindavosi iš jo, o kai kurie, negalėdami rublių grąžinti, pasodindavo savo žemėje seneliui bulvių, pasėdavo linų.

Dominykas Nevulis buvo dvaro siuvėjas. Siuvo drabužius ponui, jo tarnams, kaimynams. Gražus Pelelių ežeras net žiemą nesigailėdavo seneliui, geram žvejui, žuvis.

Du vyriausius sūnus Joną ir Vincą jis leido į rusišką mokyklą. Be abejo, būtų džiaugęsis tokiais mokslo vaisiais ir jų trečias brolis Juras. Deja, senelis, būdamas silpnos sveikatos, jaunas miršta. Jonas išvyksta į Ameriką. Pirmojo pasaulinio karo metu prie Varšuvos žūsta galvočius Vincas. Lieka močiutė su keturiais vaikais, iš kurių vienintelis sūnus – Juras.

Mano tėtė, ir valdydamas Pelelių dvarą, ir vėliau turėdamas 18 ha ūkį, Nevulius aprūpindavo kuru ir leisdamo naudotis ganyklomis. Įdirbdavo ir apsėdavo jų žemę, kolei Juras ūgtelėjo ir pasidarė šeimos galva. Garsėjo

Nevulis kaip mušeikų siaubas ypač šokiuose, nes pasižymėjo stiprumu.

Dėdė Juras buvo didelis patriotas. Devynerius metus slapstėsi, vengdamas tarnauti lenkų armijoje. Policininkai, krėsdami trobą netgi su šunimi, nerasdavo slėptuvės, kurios angą jis nubarstydavo maltais pipirais. Dėdei Jurui atrodė, kad lietuviai jau deda balnus ant žirgų, plėškes ant arklių, – tuoj sudundės plentas, atskries šaunūs raiteliai, pasipils pėstininkai, kiti kareivėliai. Ne vienas jis taip laukė, daugelis ilgesingai žvelgė į kelius, laukus ir laukė, laukė savųjų... Gilius meilės Tėvynei jausmus Juras perdavė ir vieninteliui savo vaikui Antanui. Kol dėdė uždarė Suvalkų kalėjime, slapstydamasis daugiausia pas mano naujakurius tėvus, padėdavo jiems įveikti sunkiausius darbus, nepakeliamus dar nedideliems vaikams.

Apie 1933 m. dėdė Juras vedė malioną, svetingą Mariją Ivoškaitę iš Valinčių kaimo. Ji buvo siuvėja. Per Kūčias susilaukė sūnaus, kurį pakrikštijo Lietuvos prezidento Antano Smetonos vardu. Ji, be abejo, pajau nino keliomis dienomis ir užrašė kaip gimusį vėliau – 1935-aisiais (numanydami, kad jei užaugusiam teks eiti į svetimą kariuomenę ar į karą – jau metais vėliau pašauks į tarnybą). Atrodė, kad jų laimei nieko netrūko. Iki pat 1941 metų pradžios... Kaip ir daugelis turėjo palikti savus namus, susikrauti kiek nors mantos ir maisto ir išvykti į nežinią... Liūdnas atsisveikino gimtąsias vietas, vis dėlto džiaugėsi galimybe išvysti Lietuvą, tapti jos piliečiu.

Atvežė dėdės šeimą į Alytaus rajoną prie Simno. Apgyvendino Mergalaukyje, paskui Žuvintuose. Visur

laukė skurdas. Žuvintuose pateko į tokius apleistus „rūmus“, pro kurių medinį kaminą ritoši juodi kaip pats gyvenimas dūmai. Čia prarado paties pasėtų ir nukirstų javų derlių, nes tikrieji šeimininkai pasiskundė vokiečių valdžiai, jog būtent tą žemės plotą atėmę iš jų raudonieji atidavė atvykėliui. 1942 metais miršta švelnaus būdo močiutė Ieva Marcinkevičiūtė-Nevulienė, kilusi iš Paliūnų kaimo. Ji atgulė amžinojo poilsio Simno kapinėse.

Juliui Ivoškai suradus svainiui darbą, Jurgis, vadintas Juru, išsikėlė į Benekainis, nutolusius nuo Vilniaus į pietus 50 kilometrų. Antrame dvaro aukšte dėdė gavo erdvų kambarį. Džiaugėsi, kad visgi tenka gyventi Lietuvoje, ne kur kitur. Džiaugėsi čia galėdamas prižiūrėti mylimus arklius. Atlyginimą už darbą gaudavo markėmis. Kadangi krautuvėlėje parduveja dirbo iš Paliūnų kaimo Baliūnų Emilija (Milė), Nevulienė gaudavo ir be maisto kortelių cukraus, miltų. Gyveno taip gerai, kad visos keturios lietuvių šeimos, vieni pas kitus suėję, šeštadieniais puotaudavo.

1942–1944 metais Benekainis gražinus Lietuvai, čia buvo įkurtas valsčiaus centras, pradžios mokykla, net progimnazija. (Vėliau sovietinė valdžia šį žemės plotą atidavė Baltarusijai.) Sūnus Antanėlis pradėjo lankyti lietuvišką mokyklą. Jeigu tėtis turėdavo laiko, tai palydėdavo į pamokas. Priešingu atveju prikibdavo lenkų vaikai, ir klasę pasiekdavo pavėlavęs. Jeigu grįždavo vienas, tokio pat plauko chuliganėliai „globodavo“ iki namų. Žiemą sekmadieniais mėgdavo joti pusantrą kilometro prie Šalčios upės tėtės kumelaitę pagirdyti.

Jurgis Nevulis su žmona

Kartą Bėrukė, pasibaidžius šunelio, taip tškė raitelį prie namų į akmenų ir plytų grindinį, kad šis tris paras gulėjo, kol atsigaivelėjo. Tokių skaudžių gyvenimo smūgių teko ir suaugusiam iškęsti. Dėdė visada puldavosi jam padėti. Įsmigo atmintyje jo priežodis: „Bratuk, nusirengsiu paskutinius kailinius, bet vaiką gelbėsiu.“

Didžiausias Benekainių apylinkių lietuvių siaubas buvo Armijos Krajovos siautėjimai 1942–1945 metais Vilniaus krašte. Nors dvare įsikūrusią garsią augalų bandymų stotį saugojo ginkluotas sargybinis, prievarta išsivarė keturias karves, keturis arklius su dviem vežimais, prisiplėštais valdiško turto. Jonas Pajaujis su šautuvu

už spintos slėpėsi, o žmona tamsiame sandėliuke. Buhalterius Julij Ivošką ir Čepulį iš Naujasodės nusivarė į girią ir taip sumušė, kad per dvi dienas vos du kilometrus įveikė iki namų ir kaip negyvi krito. Kartą dėdė su sūneliu vos spėjo užbėgti už tvarto, kai pro ausis ėmė zvimbti padegamosios kulkos. (Taip vienas dvaras šiose apylinkėse buvo sudegintas.) Armija Krajova užpuolė ir nuo Benekainių nutolusį per 3–4 km lietuvišką kaimą su 44 gyventojais. Vokiečių valdžia juos apginklavo. Priešo žvalgai, pastebėję, kad budėtojai lietuviai pasišildyti susirinko į vieną trobą, kaimą užpuolė. Liko gyvi, nes spėjo pasislėpti, kai kas į mišką spėjo pasprukti.

Manoma, kad taip galėjo žūti iki 200 žmonių. Laidojo juos Benekainių kapinėse medinėse dėžėse, suguldę po 3–4. Baisiausia, kai susikaudavo Armija Krajova su Lietuvos policininkais, remiamais vokiečių, ir po dvi dienas kariaudavo. Tuomet žūdavo ir civilių gyventojų. Pasilikti toliau „vaizdingoje“ Benekainių vietovėje – tai gyvam lįsti į mirties kilpą...

1944 m. balandį prasidėjusi pavojinga ir sunki kelionė į savo pastogę pasibaigė tik rugpjūčio mėnesį. Lenkijoje ir jo gimtinės žemėse tik ką praūžęs karas pasėjo daug sprogmėnų. Per juos Antanėlis neteko rankos. Dėdė, radęs sugriautą savo sodybą Peleliuose, apsigyveno tame pačiame

Pelelių kaime, išvykusio Jono Kalinausko nameliuose. 1947 m. netikėtai miršta dėdienė, mano krikšto motina. Po 18 mėnesių šį pasaulį palieka ir jos kūdikis, sūnaitėlis Juozukas (Antano broliukas). Visa mūsų šeima raudote apraudojo baisią Antanėlio nelaimę, Jurienės, vėliau ir dėdės Juro mirtį...

Nepaisant visų negandų ir nesėkmių, pusbroliui Antanui pavyko pasimokyti ir įgyti buhalterio, netgi agronomo specialybes. Reikėjo tokių žmonių, sugebančių tvarkyti buhalterinę apskaitą kaimuose įsikūrusiuose valstybiniuose ūkiuose (PGR). (Kai po karo liko apleista nesugrįžusių žmonių žemė, ji dažnai būdavo prijungiama prie valstybinių ūkių.) Čia ir teko dirbti Antanui. Jis dirbo ne vienoje vietoje. Paskui persikėlė į Seinus, kur dirbo agronomu. Vedęs širdingą Lilę Makauskaitę, pateko į gerą lietuvių Makauskų giminę. Jaukioje sūnaus ir marčios namų aplinkoje ir dėdė Juras baigė savo dienas (mirė 1981 m.). O kiek čia liejosi šnektų apie gimtosios kalbos pamokas Seinų ir kaimų mokyklose, lietuvišką spaudą, pokario Lietuvos partizanų veiklą šitame krašte mano viešnagės pas juos metu!

Mano pusbrolis Antanas Nevulis gyveno ir mirė Seinuose po ilgos ir sunkios ligos, sulaukęs 76-erių. Paliko žmoną Lilę, dukras Dalią ir Ireną, sūnų Juozą, jo šeimą. Deja, liga pakirto ne per stipriausią pusbrolio sveikatą. Spėjęs atšvęsti atkurto Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo dieną, jis atgulė amžinojo poilsio šalia tėtės. Tegul ilsisi nepabaigę godoti savų godų apie istorinį Seinų ir Punsko kraštą. Tegul Lietuvos saulė, dosniai berdama spindulius šiapus ir anapus sienos gyvenantiems mūsų tėvynainiams, ir po žemėm šviečia...

Dėkoju gerb. lituanistei Eugenijai iš Druskininkų už pasidalijimą gražiais prisiminimais ir mūsų mokykloms rengtas ekskursijas.

Jurgis Nevulis-Klevas

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

Jurgis Nevulis gimė 1926 m. Didžiulių kaime, Punsko parapijoje. Buvo Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės pasyvaus kovotojų būrio vadas, slapyvardžiu Klevas. Partizanauti pradėjo Juozo Menčinsko-Ąžuolo būryje. Buvo Juozo Karašausko-Liepos būrio partizanas. Priklausė Liepos būriui, kuris veikė prie Palių, Marijampolės savivaldybėje.

Suimtas 1948 m. gegužės 29 d. Teistas. Nuo 1955 m. kalintas Temirtau lageryje. Kalėjo Kazachijoje, Mordovijoje. Sugrįžo į Lietuvą 1956-aisiais. Grįžęs dirbo statybose ir nuo 1959 m. gyveno Marijampolėje.

Prasidėjus atgimimui Jurgis Nevulis entuziastingai statė paminklus partizanams atminti. Pastatė net 18 paminklų žuvusiems laisvės kovotojams. Svarbiausi iš jų: Tauro apygardos vadui Antanui Baltūsiui-Zvejui

Jurgis Nevulis

(kartu su A. Lelešiumi), prie Marijampolės geležinkelio stoties, žuvusiems Kalniškės mūšio partizanams Simno (Alytaus r.) kapinėse, atstatytas susprogdintas paminklas Kalniškės mūšio vietoje.

1991 m. Jurgis Nevulis tapo Lietuvos šaulių sąjungos nariu. Už nuopelnus buvo pagerbtas LŠS apdovanojimai.

Mirė 2017 m. vasario mėn. Palaidotas Marijampolės senosiose kapinėse. Liūdėti liko dukra.

Dėkoju žinių pateikusiam gerb. mokytojui Jeronimui Šalčiūnui, jas papildžiusiam ir nuotraukų muziejuje paieškojusiam gerb. rašytojui, muziejininkui Justinui Sajauskui (Krašto apsaugos ministerijos apdovanotam už partizanų epo istorijas knygoje „Neužmirštami Suvalkijos vardai“).

2020 m. balandžio 16 d.
į amžinybę iškeliavo
A. A. JUOZAS NEVULIS
iš Pelelių.

Nuoširdžiai dėkojame Punsko ambulatorijos gydytojams ir Seinų ligoninės darbuotojams už gydymą ir rūpestingą slaugymą. Ačiū tariame Punsko ir Seinų parapijų kunigams už maldas. Dėkojame giminėms, kaimynams, giesmininkams ir kitiems žmonėms už užuojautos žodžius, gėles, aukas ir skirtą laiką.

Žmona, dukra ir sūnūs su šeimomis

Ačiū

gerbiamai Vitalijai Budzeikienei,

kad pagelbėjo rašant straipsnį („Aušra“ 6/2020) apie mirusią jaunėlę sesutę Onutę Misiukonytę-Fiutauskienę. Onutei nuo mažens buvote kaip antra mama, mirus tikrajai, o jai susirgus slaugėte, rūpinotės, kad kasdienybė sunkiai sergant nebūtų skaudi. Ačiū už Jūsų gražų poelgį.

Užjaučiame dėl mielos sesės mirties.
Linkime stiprybės.

Eugenija Pakutkienė

SUVALKŲ TRIKAMPIO LIETUVIAMS

Suvalkai, Seinai, toks artimas Punkskas
Atręžtam Lietuvos pakraštėly...
Tarp melsvai žalių girių dar dunkso
Žirgelius kraiguos kaimai iškėlė.

Kur Ančia, Seina, Punios kranto pievos,
Ten duona aplink dvelkdavo rikės. –
Šį Trikampį – brangų – laimina Dievas
Ir šypso žmogus, žmogų sutikęs.

Statyti gal protėvių, gal tėvėlių
Paminklai arba kryžiai, kryželiai
Pas vieškelį, plentą, lauko kelelį
(Nors jau ant kančių samanos želia).

Ak dėkui širdingai, garbūs tautiečiai,
Kad šiandien šaknis saugote uoliai
Medžio Tėvynės, kuri burtis kviečia,
Kada vėjai nedraugiški puola...

Jeronimas Šalčiūnas

PARDUODAMAS 2375 m² žemės sklypas Seinuose

Erdvus, lygus sklypas
Mickevičiaus gatvėje,
netoli Seinų miesto centro,
asfaltuotas privažiavimas,
šalia elektra, vandentiekis ir nuotekos.

Kaina 96 zł / m².

Teirautis tel. +48 570 870 447

Gegužės 24 d. gimtadienį švęs Jūratė Tumelytė-Krauzlienė.

Ačiū, kad esi, kad gražini mūsų brangią tėviškę.
Sveika, sulaukusi šio jubiliejaus. Tegul tai bus
didžiausia šventė tiems, kuriems esi brangi.

Ta proga norim palinkėti Tau laimės,
džiaugsmo ir sėkmės, kad širdyje visada jauna
išliktum ir ateitis būtų šviesi.

Vis būk tokia, kokia norėtum būti.

*Gyvenki taip, kad gyvenimas Tavo būtų
gražus kaip sapnas, ilgas kaip daina...*

Tave sveikina

Tėvai, vaikai ir sesės su šeimomis

Koks turtas turėti Mamą!

Augti, bręsti, žydėti,

o dar ir pražilti drauge...

Lai pavasaris apgaubia Jus,

Mama, stipria sveikata.

Lai paukščiai išdainuoja daug džiaugsmų!

O likimas skiria daug laimingų dienų!

Su gražiu gimtadieniu **Ceciliją Zdaniene**
sveikina

Vaikai Jolanta, Tomas, Jonas ir Onutė su šeimomis

KLAIDOS ATITAIŠYMAS

„Aušros“ š. m. 7 nr. 18 psl. įsivėlė klaida.

Po nuotrauka turėtų būti užrašyta:
„Garsus muzikantas iš Agurkių – Anelės
tėtė Juozas Degutis (su armonika) su (iš
kairės) Petru Pečiuliu ir Petru Kaminsku.

Atsiprašome.

Lietuvos žiniasklaida

2020 04 26–05 11

Kol šalyje buvo įsismarkavęs koronavirusas, politikai buvę santūresni – juk politika, kai kalbama apie žmonių sveikatą ir gyvybę, gali ir palaukti. Tačiau valdžiai švelninant karantino sąlygas ir šaliai pamažu grįžtant prie įprasto gyvenimo, „atsigauna“ ir politinis gyvenimas Lietuvoje. Tiesa, ir esant pačioms griežčiausioms karantino sąlygoms, opozicija vis bandydavo „įkąsti“ valdantiesiems, kad jie kovodami su pandemija kažką daro ne taip, daro ne tai, tačiau ta kritika pasimesdavo tarp svarbesnių kasdienių reikalų.

Šįkart pozicija ir opozicija, kurią palaikė ir nemažai politologų, ekonomistų, „skambiai“ susikirto valdantiesiems paskelbus, jog, jų nuomone, pensininkams ir įvairių kitų socialinių išmokų gavėjams bei ieškantiems darbo žmonėms rugpjūtį arba rugsėjį turėtų būti skirtos vienkartinės 200 eurų išmokos. Visas 1 mlrd. eurų vertės paketas numato iki pusės metų subsidijas laikinai nedirbusiems, o darbo netekusiems žmonėms pusę metų bus mokama 200 eurų darbo paieškos išmoka. Dėl karantino nukentėjusiems darbdaviams galėtų būti mokama subsidija darbo užmokesčiui. Jos dydis būtų apskaičiuojamas procentais nuo įdarbintam asmeniui priskaičiuoto darbo užmokesčio, nurodyto darbo sutartyje.

Valdžios oponentams dėl to kilo nemažai klausimų, tačiau vyravo du: kodėl išmokos skiriamos pensininkams, kurie šiaip jau jokių finansinių nuostolių nepatyrė, ir kitas – kodėl išmokų laikas „tempiamas“ arčiau rudens, t. y. artėjant rinkimams spalio mėnesį, kodėl tie eurai negali būti išmokėti, sakykim, birželio mėnesį.

„Įvertino išmokų planą: panašu į balsų pirkimą artėjant rinkimams“. Taip pavadintame straipsnyje portale

delfi.lt remiantis naujienu agentūra BNS buvo prašoma ekspertų įvertinti valdžios ketinimus. „Darbo rinkos tyrimų instituto vadovas Boguslavas Gruževskis sakė pasigendantis socialinių partnerių įtraukimo į sprendimų priėmimą ir gilesnės analizės, kuri būtų nepriklausoma nuo politinių ciklų.

„Rinkimai arti ir niekas nenori žaisti tokių ilgalaikių žaidimų. Todėl, kas padaryta, labiausiai orientuota į šio laikotarpio galimybes ir susiklosčiusią politinę situaciją“.

<...> Ekonomistas Romas Lazutka sako, kad išmokų dalijimas jam panašus į balsų pirkimą artėjant rinkimams. „Jis suprantamas tik vienu aspektu, kad yra rinkimai ir žmonės per du mėnesius nebus užmiršę ir liks pasąmonėje, kad ši valdžia davė dovanėlę“, – teigė jis.

R. Lazutka abejoja, ar toks planas paskatins vartojimą, nes, anot jo, žmonės paprastai daugiau išleidžia, kai turi optimistinius lūkesčius dėl pajamų augimo. R. Lazutka sukritikavo planus įvesti 200 eurų išmoką tiems bedarbiams, kurie neturi teisės gauti bedarbio išmokos dėl darbo stažo trūkumo ar kitų priežasčių – jo teigimu, suma turėtų būti didesnė arba laikotarpis ilgesnis“, – rašė portalas.

„Sodra“ aiškino (juos palaikė ir premjeras Saulius Skvernelis), jog anksčiau pinigų išmokėti nėra galimybės, nes tam reikia perprogramuoti kompiuterius, o ir kitų darbų „Sodra“ dabar turi iki kaklo.

Buvusi finansų ministrė, Seimo Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų frakcijos narė Ingrida Šimonytė minėtam portalui sakė, jog 200 eurų išmoka, kuri pensijū bei pašalpū gavėjus pasiektų rugpjūtį arba rugsėjį, irgi atrodo kaip rinkiminė priemonė.

„Seimo narė laikosi nuostatos, kad tokioje situacijoje, kokioje dabar esame, kai ekonomika patiria gana didelį smūgį, pirmiausia, reikėtų galvoti apie žmones, kurie netenka pajamų. Tai yra palaikyti žmones, kurie arba neteko darbo, arba negali to darbo dirbti, ir dėl to jų pajamos yra sumažėjusios.

„Taip pat yra galimos priemonės skatinti visuminę paklausą, tai yra padalinti pinigų plačiai visuomenei, kad ji pirktų prekes, pageidautina mūsų gamybos, kad per multiplikatorių tie pinigai didintų šalies Bendrą vidaus produktą. Čia klausimas yra, kodėl reikia tą daryti rugpjūtį arba rugsėjį? Tai yra panašiau ne į ekonomikos ir mokios paklausos palaikymą dabar, o turbūt į rinkiminę priemonę“, – kalbėjo I. Šimonytė.“

Po kelių dienų Seimas ryškia dauguma nutarė pensininkams ir įvairių kitų socialinių išmokų gavėjams bei ieškantiems darbo žmonėms skirti vienkartinės 200 eurų išmokas. „Viešumoje šaukia garsiai, bet balsuodami – kone bendraminčiai: ekspertas paaiškino situaciją dėl išmokų“, – rašė portalas lrytas.lt. „Nors opozicijos stipriai kritikuojamas vienkartinės 200 eurų išmokas pensininkams ir kitoms socialinėms grupėms inicijavo valstiečiai, Seime po projekto pateikimo „prieš“ balsavo tik Laisvės partijos pirmininkė Aušrinė Armonaitė, atkreipė dėmesį Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto docentas Mažvydas Jastramskis.

„Taip, balsavimas „už“ šioje stadijoje nereiškia, kad Seimo nariai jau pritaria visam projektui su visomis detalėmis. Pritarusios frakcijos, politikai gali teikti pataisas – pavyzdžiui, išmokos birželį, ne rugpjūtį. Tačiau niekas pritarimo stadijoje neturėtų

balsuoti „už“, jeigu neremia esminio projekto pasiūlymo – tiesioginių išmokų. Susilaukę – atskira kalba, čia iš serijos „kaip ir esu prieš, bet norisi išsaugoti veidą“, – savo feisbuko paskyroje teigia M. Jastramskis.

<...> „Kodėl tokie rezultatai, nepaisant nemažo kipišo viešoje erdvėje? Galėtume kalbėti apie tai, kad ideologinė poliarizacija, nepaisant didelių deklaracijų ir emocijų, realybėje tarp Lietuvos partijų nėra tokia ir didelė. Dar galima kalbėti apie tai, kad dėl balsavimo už naujas partijas kartais perskyra vyriausybė-opozicija tampa mažiau svarbi ir interesai visai sutampa. Bet pažiūrėkime paprasčiau. Į partijų elektorato struktūrą pagal amžių. Ir daugmaž viskas tampa aišku“, – teigė M. Jastramskis.“

„Po 200 eurų paramos gaus ir kai kurie Seimo nariai: vieni siūlo aukoti, kiti žada išdalinti“, – komentuodamas balsavimo parlamente rezultatus rašė portalas LRT.lt. „Seimo pirmininkas Viktoras Pranckietis sakė, kad atsisakyti išmokos, greičiausiai, bus sudėtinga. Parlamento vadovas teigė, kad politikai galėtų pasirinkti gautą išmoką paaukoti.“

„Skatinčiau, kad visi gaudami daugiau, galėtų ir dalintis daugiau. Manau, kad per tai, kad jie turi galimybę lengviausiai aukoti, o atsisakyti yra sudėtinga, mes turėtume keisti įstatymus. <...> O aukojimas yra kelias, kai gali pasidalinti ir nebūtina labai garsiai viešinti, kur, kam ir kiek padovanoti“, – kalbėjo V. Pranckietis.

<...> Pensinio amžiaus yra sulaukęs ir socialdemokratas Algirdas Sysas. Visgi ji tikino, kad nėra protinga vienkartinę išmoką mokėti visiems pensininkams, ir siūlė atsižvelgti į jų gaunamas pajamas: „Tai nėra prasminga, todėl registravau pataisas, kurioms, gaila, kad komitetas nepritarė <...>“

<...> Parlamentaro paklausus apie V. Pranckiečio idėją aukoti gautas lėšas, A. Sysas sakė: „Kiekvienas iš mūsų aukoja, vieni tą daro labai afišuodamiesi, kiti daro tyliai. Manau,

kad nereikia priiminėti įstatymą, kad pinigai pirma ateitų pas Algirdą Sysą, o po to Algirdas Sysas, kaip geradaris, kam nors paaukotų. Galima iš karto, tiesiogiai skirti tiems, kam tie pinigai reikalingi.“

Jei Prezidentas pasirašys įstatymą (o jis teigė dar neapsisprendęs, kaip elgsis), pinigų gaus apie 910 tūkst. gyventojų, jiems iš viso bus išmokėta 182 mln. eurų.

Jau beveik metai, kaip Gitanas Nausėda yra devintasis Lietuvos Prezidentas. Nors jo reitingai piliečių apklausose rodo jo didelį populiarumą, tačiau šalies vadovas sulaukia ir nemažai kritikos tiek iš rinkėjų, tiek iš politikų. Rinkėjai dažniausiai kaltina Nausėdą dėl to, kad jis nepareiškia savo nuomonės dėl rezonansinių nusikaltimų teismų sprendimų (juk teisėjus skiria ir atšaukia Prezidentas).

Prasidėjus koronaviruso karantinui atsirado nemažai sakančių, jog čia nesimato šalies vadovo aktyvesnės veiklos, nors kiti teigia, jog jam nėra reikalo dubliuoti vyriausybės vadovo Skvernelio ar Ekstremaliosios situacijos operacijų centro vadovo, sveikatos apsaugos ministro Aurelijaus Verygos. Politikos specialistai G. Nausėdą dažniausiai kritikuoja dėl iniciatyvos stokos.

Lrytas.lt po G. Nausėdos telefoninio pokalbio su Baltarusijos prezidentu išspausdino straipsnį „Prezidentas toliau ieško savo vaidmens ir pozicijos: telefonu kalbasi, bet apie ką?“, kuriame ekspertai įvertino šalies vadovo veiklą pastaruosiu metu. Pasak jų, nepaisant viešų G. Nausėdos kalbų, Prezidentas stokoja iniciatyvų tiek užsienio, tiek vidaus politikoje. O tai savo ruožtu gali lemti keletas priežasčių.

Vytauto Didžiojo universiteto politologas Mindaugas Norkevičius atkreipė dėmesį, kad nors iš Prezidentūros aidi politiniai pasisakymai, realaus veikimo, susijusio su aiškios Prezidento pozicijos atskleidimu, trūksta. „Prezidento retorika kol kas

tokia, kokią mes matome viešai, dėl įvairių priežasčių, tiek susijusių su vidaus politika, tiek susijusių su užsienio politika, galėtų būti aktyvesnė, nutaikyta į visas sritis, rodant konkrečią savo poziciją, nes šiuo metu mes labiau matome prisitaikymą prie esamos padėties, išlaikant status quo, bet didesnės iniciatyvos iš prezidento ženkliai trūksta“, – kalbėjo politologas.

„Pagal įstatyminę sąrangą prezidento institucija Lietuvoje yra keista – ji atitaukta nuo Vyriausybės, o, galvojant apie Seimo darbą, prezidentas gali vetuoti įstatymus, bet veto Seimas gali atmesti.“

Prezidentui objektyviai nėra lengva. Bet, galvojant apie subjektyvų vertinimą, mes Lietuvoje matėme įvairių prezidentinio veikimo pavyzdžių. Algirdas Mykolas Brazauskas buvo gana pasyvus, aktyviausia buvo Dalia Grybauskaitė. Konstitucijos suteiktas galias dabartinis prezidentas naudoja, bet asmeninio aktyvumo jis iš tiesų nerodo“, – savo poziciją apibrėžė Mykolo Romerio universiteto docentas Vytautas Dumbliauskas.

O dėl kritikos, kad negirdėti Nausėdos balso sprendžiant karantino sukeltas problemas, tai Norkevičius akcentavo, kad „į prezidento veikimą koronaviruso sukeltos krizės valdyme žiūrėti vertėtų dvejopai. Jeigu prezidentas mato, kad operacijų vadovas elgiasi teisingai ir visa komanda su koronaviruso tendencijomis kovoja sėkmingai, tai kištis ir nereikėtų, siekiant neįnešti diskusijos, kuri galėtų būti bereikalinga.“

Tačiau jeigu prasidėtų situacijos nevaldymas ir mes nematytume prezidento įsikišimo, tada, anot M. Norkevičiaus, jau būtų galima traktuoti tai, kad prezidentas nenori veltis į situaciją, kuri visuomenėje būtų vertinama kontroversiškai. „Šiuo metu kadangi situacija šalyje yra suvaldyta, prezidento išstojimą kalbėti apie tą patį, apie ką kasdien kalba Vyriausybė, galima būtų laikyti pertekliniu dalyku.“